

**УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗАР
МЭДЭЭЛЭЛ, ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХЭЛТЭС
СУДАЛГАА, МЭДЭЭЛЭЛ, ЛАВЛАГААНЫ АЛБА**

**БАГШИЙН ХӨГЖЛИЙН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ БОЛОН БАГШИЙН
МЭРГЭЖИЛД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА, СТАНДАРТ, НИЙГМИЙН БАТАЛГАА,
ХӨДӨЛМӨРИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЛААРХ БУСАД ОРНУУДЫН ТУРШЛАГА**

(Харьцуулсан судалгаа)

Код: СТ-17/219

Хянасан: Ц.Норовдондог (Ph.D)

Гүйцэтгэсэн: Ц.Норовдондог (Ph.D)
Д.Жигваагүнсэл
Р.Оргилмаа
Ц.Элбэгзаяа
И.Жаргалзаяабямба

Улаанбаатар хот

2017 он

АГУУЛГА

УДИРТГАЛ

СУДАЛГААНЫ ТОЙМ

БАГШИЙН ХӨГЖЛИЙН ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ БОЛОН БАГШИЙН МЭРГЭЖИЛД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА, СТАНДАРТ, НИЙГМИЙН БАТАЛГАА, ХӨДӨЛМӨРИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЛААРХ БУСАД ОРНУУДЫН ТУРШЛАГА

- 1 Тусгаар Улсуудын Хамтын Нөхөрлөлийн орнууд (СНГ)
 - 1.1 Тусгаар Улсуудын Хамтын Нөхөрлөлийн орнуудын Багшийн статусын тухай загвар хууль / орчуулга бүрэн эхээрээ/
 - 1.2 Багшийн цалин хөлсний системийн шинэчлэл, багшийн цалин хөлс тооцох загвар схем
- 2 Бүгд Найрамдах Польш Улс
- 3 Бүгд Найрамдах Филиппин Улс
- 4 Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс
- 5 Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
- 6 Бүгд Найрамдах Чех Улс

ХАВСРАЛТ

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

УДИРТГАЛ

УИХ-ын дэд дарга Л. Энх-Амгалангаас ирүүлсэн захиалгын дагуу УИХ-д өргөн барьсан “Багшийн хөгжлийн тухай” хуулийн төслийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий Ажлын хэсгийн хэрэгцээнд зориулан бусад орнуудын Багшийн хөгжлийн тухай бие даасан хууль болон холбогдох бусад хуулийн зохицуулалт, багшийн нийгмийн баталгаа, багшийн хөгжилд дэмжлэг үзүүлдэг байгууллага, багшийн мэргэжилд тавигдах үндсэн шаардлага, стандарт, багшийн хөдөлмөрийн үнэлгээний систем болон шинэчлэлийн талаарх гадаадын зарим орны туршлагыг харьцуулан судалсан болно.

Судалгааны ажлыг гүйцэтгэх явцад багшийн хөгжил, нийгмийн баталгаа, цалин хөлсний асуудлыг хуульчилсан эрх зүйн актуудаас гадна олон улсын гэрээ конвенц, олон улсын байгууллагуудаас гаргасан зөвлөмж, холбогдох бусад баримт бичиг, тайлан, судалгаа зэргийг үзэж танилцан, эдгээр эх сурвалжуудаас Монгол Улсад туршлага болохуйц зарим орныг сонгон авч судалгааны ажлыг гүйцэтгэв. Мөн УИХ-д өргөн барьсан хуулийн төслийн танилцуулгад дурьдсан зарим орны туршлагыг нарийвчлан судалж үзлээ.

СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮНГИЙН ТОЙМ

Судалгаанд Азийн орнуудаас БНХАУ, БНСУ, Европын орнуудаас Польш, Чех, ОХУ болон Тусгаар улсуудын хамтын нөхөрлөлийн орнуудыг хамруулав. Судалгааны хүрээнд эдгээр орнуудын багшийн хөгжлийн асуудлыг хуульчилсан эрх зүйн орчин, багшийн хөгжил, нийгмийн баталгаа, цалин хөлс, мэргэжил дээшлүүлэх, мэргэшүүлэхтэй холбоотой асуудлуудыг холбогдох эрх зүйн орчны хүрээнд судалсан болно.

Ажлын хэсгийн гишүүдийн зүгээс судалгааны тайланд дурьдсан мэдээллүүдээс гадна нэмэлт мэдээлэлтэй танилцахыг хүсвэл OECD, ILO, EU, UNESCO зэрэг олон улсын байгууллагуудаас гаргасан багшийн цалин хөлс, хөнгөлөлт, урамшуулал, багшийн хөдөлмөрийн үнэлгээтэй холбоотой дараах тайлан, дүн шинжилгээний материалтай танилцаж нэмэлт мэдээлэл авах боломжтой. Тухайлбал,

- Teachers' and School Heads' Salaries and Allowances in Europe 2015/16 European Commission/EACEA/Eurydice, 2016-
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/images/2/22/Teacher_salaries.pdf
- Teachers and educational quality: Monitoring Global Needs for 2016
http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/teachers-and-educational-quality-monitoring-global-needs-for-2015-en_0.pdf
- Education at a Glance 2017 OECD INDICATORS TEACHERS AND EDUCATIONAL QUALITY: Monitoring Global Needs for 2015- <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/9617041e.pdf?expires=1512550158&id=id&accname=guest&checksum=E24872E5570F5C738269FB42ABD9F125>

Дэлхийн улс орнуудад Багшийн хөгжлийг дэмжих, тэдний нийгмийн баталгаа, багшийн ажилд тавигдах шаардлага, стандарт, багшийн хөдөлмөрийн үнэлгээтэй холбоотой аливаа асуудлыг Олон улсын Хөдөлмөрийн байгууллага болон ЮНЕСКО-гоос хамтран 1966 онд гаргасан “Багшийн статусын тухай зөвлөмж”-ийн дагуу бие даасан болон холбогдох салбарын хууль, тогтоомжоор зохицуулж ирсэн байна.

ЮНЕСКО-гоос жил бүрийн 10 дугаар сарын 5-ны өдрийг Дэлхийн багш нарын өдөр болгон 1994 онд зарласан. 1966 оны энэ өдөр ЮНЕСКО ба Олон Улсын Хөдөлмөрийн байгууллага хамтран Багш нарын статусын тухай Засгийн газар хоорондын тусгай бага хурал зохион байгуулж (*Special Intergovernmental Conference on the Status of Teachers*) “Багш нарын статусын тухай зөвлөмж”-ийг (*The ILO/UNESCO Recommendation concerning the Status of Teachers*) батлан гаргасан юм.

Уг зөвлөмж нь багшийн мэргэжлийн олон улсын стандартыг тодорхойлж өгсөн бөгөөд хууль зүйн заавал дагаж мөрдөх баримт биш боловч боловсролын чанарыг сайжруулах зорилгоор багш нарын статусыг дээшлүүлэх чухал эрх зүйн баримт бичигт тооцогддог байна.

“Багшийн статусын тухай зөвлөмж”¹-д боловсрол эзэмших нь хүний үндсэн эрхийн нэг бөгөөд хувь хүний болон орчин үеийн нийгмийн хөгжилд багш онцгой үүрэг гүйцэтгэдэг гэж заасан бөгөөд багшийн хөгжил, эрх үүрэг, мэргэшлийн тавигдах шаардлага, багшийн нийгмийн баталгаа, цалин хөлс, багшийн ажлын үнэлгээ, Түүнчлэн багш нар болон боловсролын үйлчилгээ хоорондын харилцаа, үр дүнтэй багшлах болон сургах орчин нөхцөлүүдийн талаар тодорхой өгүүлсэн байна.

Тухайлбал, Багшийн ажлын цаг, цалин хөлсийг тооцоход баримтлах зарчмуудыг дараах байдлаар тусгажээ. Үүнд:

Ажлын цагийг тогтоохдоо:

- Багшийн 1 өдөрт болон долоон хоногт ажиллах цагийг багш нарын байгууллагатай зөвлөлдөж тогтоох;
- Тогтмол цалинг тогтоохдоо багшийн ажлын ачаалал болон бусад хүчин зүйлийг харгалзан тооцох.

Багшийн цалинг тогтоохдоо:

- Багш нарын байгууллагатай тохиролцсон цалингийн шатлалын үндсэн дээр багш нарт цалин олгох;
- Цалингийн бүтэц нь шударга бус маргаан, зөрөлдөөн үүсгэхгүй байхаар төлөвлөгдсөн байх;
- Заах хичээлийн цагийн дээд хэмжээг тогтоосон нөхцөлд багшийн хичээл заах байнгын цаг ердийнхөөс илүү гарсан тохиолдолд баталсан шатлалын дагуу нэмэгдэл цалин олгох;
- Цалингийн ялгаа мэргэжлийн түвшин, ажлын дадлага туршлага, ажилласан жил буюу үүрэг хариуцлагын түвшин зэрэг бодит шалгуурт тулгуурласан байх боловч цалингийн дээд доод хэмжээний харьцаа үндэслэлтэй байх;
- Эрдмийн цолгүй техникийн буюу мэргэжлийн багшийн цалингийн шатлалыг тогтоохдоо түүний практик сургалт, туршлагыг харгалзан үзэх;
- Багш нарын цалинг нэг жилийн хугацаагаар тооцох ба ингэхдээ:
 - зэрэг дэвийн хүрээнд дээшлүүлсэн өөрчлөлтийг цалингийн нэмэгдлээр дамжуулан тогтсон хугацаанд олгох;
 - үндсэн цалингийн шатлалын доод хэмжээнээс дээд хэмжээ рүү өсгөх хугацаа 10-15 жилээс хэтэрч болохгүй;
 - туршилтын буюу түр хугацаагаар ажиллах хугацаандаа багш нар нэмэгдэл цалин авна.
- Амьдралын өртгийн өсөлт, ард түмний амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх хүчин зүйлүүд буюу цалин хөлсний хэмжээ нэмэгдэх ерөнхий хандлага зэрэг хүчин зүйлүүдийг анхаарч багш нарын цалингийн шатлалыг үе үе эргэн хянаж байх хэрэгтэй;
- Амьдралын өртгийн индексстэй шууд уялдуулан цалингийн системийн өөрчлөлтүүд хийгддэг газруудад индексийг сонгож авахдаа багш нарын байгууллагуудыг заавал оролцуулна;
- Цалин тодорхойлохдоо ямар ч гавьяа шагналын системийг бий болгож болохгүй буюу багш нарын байгууллагын урьдчилсан зөвшөөрөл, зөвлөмжгүйгээр хэрэглэж болохгүй.

Мөн зөвлөмжид багш нарын **нийгмийн баталгааны** талаар тусгасан. Тухайлбал,

¹ The ILO/UNESCO Recommendation concerning the Status of Teachers 1966
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001260/126086e.pdf>

- Бүх багш нар ажиллаж буй сургуулиасаа үл хамааран адил буюу ойролцоо нийгмийн баталгаагаар хангагдах ёстой.
- Нийгмийн баталгаа нь багшийн туршилтын хугацаа болон сургалтын хугацааг оруулан тооцно.
- Багш нарын нийгмийн баталгаа нь 1952 онд баталсан Олон Улсын Хөдөлмөрийн байгууллагын Нийгмийн даатгалын (доод түвшин) конвенцид орсон эрүүл мэндийн тэтгэмж, өвчтэй байх хугацааны тэтгэмж, ажилгүйдлийн тэтгэмж, өндөр настны тэтгэмж, ажил дээрх ослын тэтгэмж, гэр бүлийн тэтгэмж, хүүхэд төрүүлсний тэтгэмж зэрэг нөхцөлүүдийг бүгдийг багтаасан байх ёстой

гэх мэтчилэнгээр багшийн тэтгэвэр тэтгэмж авах нөхцөл, ажлын байрны тогтвортой ажиллах нөхцөлөөр хангуулах, мэргэжил дээшлүүлэх, туршлага судлах багшийн хөгжлийг дэмжсэн нарийн асуудлуудыг тусгасан байна.

Олон Улсын Хөдөлмөрийн байгууллага ба ЮНЕСКО-гоос Багшийн статусын тухай зөвлөмжийг багшийн хөгжлийг дэмжихэд аль болох хэрэгжүүлэхийг улс орнуудад уриалж, жил бүрийн Олон улсын багш нарын өдрөөр илгээлт явуулдаг байна. Тиймээс ч дэлхийн улс орнуудад багшийн хөгжлийн асуудлыг чухалчлан авч үзэж холбогдох хууль тогтоомжид зөвлөмжийн агуулгыг тусгаж иржээ.

Судалгаанд хамруулсан орнуудын багшийн хөгжлийн хууль эрх зүйн орчныг судлан үзэхэд Тусгаар улсуудын Хамтын нөхөрлөлийн орнуудын загвар хууль, Хятад Улс “Багшийн хөгжлийн тухай хууль”, Польш Улс “Багшийн эрх зүйн байдлын тухай хууль” зэрэг бие даасан хуультай бол БНСУ, Филиппин, Чех, ОХУ, Сингапурт салбарын болон холбогдох бусад хуулиар багшийн хөгжлийн асуудлыг зохицуулсан байна.

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

1. ТУСГААР УЛСУУДЫН ХАМТЫН НӨХӨРЛӨЛИЙН ОРНУУД (СНГ)-ЫН ТУРШЛАГА

(Албан бус орчуулга- Ц.Норовдондог)

1.1 БАГШИЙН СТАТУСЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ

(Тусгаар Улсуудын Хамтын Нөхөрлөлийн орнууд (СНГ)-ын дагаж мөрдөх загвар хууль)

Энэхүү загвар хуулиар багшийн үйл ажиллагаатай холбоотой төрийн бодлогыг тодорхойлж, багшийн эрх зүйн статусыг дээшлүүлэх, нийгмийн хамгааллын баталгааг сайжруулахад чиглэсэн эрх зүйн болон нийгэм-эдийн засгийн харилцааг зохицуулна.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

1-р зүйл. Багшийн статус

- “Багш” гэж багшийн ажил эрхлэх үндсэн болон шаардагдах бусад мэргэжлийн боловсрол, мэргэжлийг эзэмшсэн, мэргэжлээрээ ерөнхий боловсролын сургууль, сургуулийн өмнөх, сургуулиас гадуур, анхан шатны болон мэргэжлийн боловсрол олгох аль нэг сургалтын байгууллагад ажилладаг, сургалт, эрдэм шинжилгээ, арга зүй, хүмүүжил, зохион байгуулалтын болон удирдах үйл ажиллагаа эрхэлдэг этгээдийг хэлнэ.
- Багшийн ажлын нөхцөл байдал, шинж чанараас шалтгаалан багшийн статусыг ялгаатай тогтоох ба багшийн эрх, үүрэг, хариуцлага, түүнийг хэрэгжүүлэх баталгаа нь харилцан адилгүй байна.
- Багш нь Үндсэн хуулиар тогтоосон хүний эрх, эрх чөлөөг бүрэн эдэлнэ.

2-р зүйл. Багшийн статус бүхий этгээд

- Багшийн ажил эрхлэхэд шаадлагатай мэргэжлийн боловсрол, мэргэжил эзэмшин, өмчийн бүх хэлбэрийн, тухайлбал, ерөнхий боловсролын, сургуулийн өмнөх, сургуулиас гадуур, анхан шатны болон дунд мэргэжлийн боловсрол олгох сургалтын байгууллагад мэргэжлээрээ ажиллаж байгаа этгээдэд багшийн статус олгоно.
- Багшийн мэргэжлийн боловсрол, мэргэжил эзэмшээгүй хүн багшийн ажил эрхлэхийг хүсвэл багш дахин бэлтгэх сургалтанд хамрагдаж, аттестатчилах шалгалт өгсөний дараа сургуулийн багш нарын зөвлөлийн хурлын шийдвэрээр багшлах үйл ажиллагаа эрхэлж болно.
- Мэргэжлийн шаардлагыг хангахгүй, сурган хүмүүжүүлэх үйл ажиллагаанд үл нийцэх ёс зүйн алдаа гаргасан багшийн статусыг үндэсний хэмжээний хууль тогтоомжид заасны дагуу хүчингүй болгож болно.

3-р зүйл. Багшийн статусын тухай хууль тогтоомж

- Багшийн статусын тухай хууль тогтоомж нь тухайн улсын Үндсэн хууль, Боловсролын тухай хууль, энэхүү загвар хууль болон багшийн эрх, үүрэг, хариуцлагыг тодорхойлсон бусад хуульчилсан актуудаас бүрдэнэ.

4-р зүйл. Багшийн сурган хүмүүжүүлэх үйл ажиллагаанд баримтлах зарчим

Багш сурган хүмүүжүүлэх үйл ажиллагаандаа дараах зарчмуудыг баримтална. Үүнд:

- Суралцагчдыг сургах, хүмүүжүүлэх, хөгжүүлэх үйл ажиллагааг хувь хүний арга барилд тулгуурлан явуулах;
- Суралцагчдын эрх, эрх чөлөө, үндэсний болон соёлын онцлогийг харгалзан хүндэтгэж, сургалт- хүмүүжлийн үйл ажиллагаандаа хүнлэг, энэрэнгүй зарчим баримтлах;
- Ёс суртахууны нийтлэг хэм хэмжээ, үнэт зүйлийг дээдлэх;

- Суралцагчдыг хувийн болон нийгмийн шинжтэй ямар нэгэн онцлох нөхцөл байдал, үндэс угсаа, нас, хүйс, гарал үүсэл, хэл, соёл, шашны үзэл хандлагаар нь шууд болон шууд бусаар ялгаварлан гадуурхахгүй байх;
- Суралцагчдыг эх орноо хайрлах, дээд зэргээр иргэншсэн, ард түмний найрамдалт харилцааг хүндэтгэн үзэх үзэл хандлагаар хүмүүжүүлэх;
- Боловсролын уламжлалт харилцааг хадгалах;
- Сурган хүмүүжүүлэх үйл ажиллагааны арга зүй, хэлбэрээ чөлөөтэй сонгох;
- Сургалт- хүмүүжлийн ажлыг нэгтгэн явуулах;
- Шинжлэх ухаан, техник, технологи, соёлын шинэ дэвшлийн талаарх мэдлэгээ ямагт сайжруулж байх;
- Суралцагчид болон тэдгээрийн гэр бүл (хууль ёсны асран хамгаалагч) нартай нягт холбоотой ажиллах;
- Үндэсний хууль тогтоомжоор хориглоогүй бол хамтран ажиллахыг хүссэн хүүхэд, залуучуудын байгууллага, хөдөлмөрийн хамт олон, төрийн болон төрийн бус байгууллагуудтай хамтран ажиллах.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. БАГШИЙН ЭРХ

5-р зүйл. Мэргэжлийн үйл ажиллагаа явуулахтай холбоотой багшийн эрх

Багшийн мэргэжил, боловсрол эзэмшиж, хуулиар тодорхойлсон багшлах үйл ажиллагаа эрхэлж буй этгээд нь яс үндэс, нас, хүйс, хэл, соёл, нийгмийн гарал, шашин шүтлэг харгалзахгүйгээр дараах эрх эдэлнэ. Үүнд:

- Боловсролын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагаас баталсан боловсролын стандартад нийцсэн сургалтын хөтөлбөр, заах арга болон хэлбэр, сурах бичиг, сургалтын гарын авлагаас сонголт хийх;
- Шинээр сургалтын хөтөлбөр, сурах бичиг, гарын авлага боловсруулахад оролцож ажиллах;
- Шинэлэг арга зүй, аргачлал боловсруулах, шинжлэх ухаан- сургалтын туршилт хийх, заах аргын тэргүүн туршлагыг практикт нэвтрүүлэх, ашиглах;
- Сургалтын үйл ажиллагаанд шинэлэг арга зүй, аргачлал нэвтрүүлсэн, ашигласан, шинээр бий болгосныхоо төлөө урамшуулал хүртэх;
- Хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу ганцаарчилсан сургалтын үйл ажиллагаа явуулах;
- Зэрэг ахиулахын тулд хугацаанаасаа өмнө аттестатчилалд хамрагдах;
- 5 жилд нэгээс доошгүй удаа мэргэжил дээшлүүлэх сургалтанд хамрагдах;
- Суралцагчдын эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах.

Багш нь Хөдөлмөрийн тухай хууль болон бусад хууль, эрх зүйн актаар зохицуулсны дагуу багшийн ажлыг өөр ажилтай хавсран эрхлэх эрхтэй.

Багш сургалтын удирдах үйл ажилагаанд оролцох эрхтэй.

Сургуулийн бүтэц, зохион байгуулалт бүрэн болон хэсэгчлэн өөрчлөгдсөн ч гэсэн багшийн албан ажлын тогтвортой байдал хадгалагдах баталгаагаар хангагдана.

6-р зүйл. Багшийн бахархал, нэр төрийг хамгаалах

- Иргэн хүний хувьд багшийн бахархал, нэр төрийг хамгаалах баталгаагаар хангана.
- Ерөнхий боловсролын болон сургуулийн өмнөх, сургуулийн гадуурх боловсролын байгууллагад ажилладаг багш нарыг үндсэн ажлаас гадуур мэргэжлийн үйл ажиллагаанд нь хамааралгүй ажилд дайчлахыг хориглоно.
- Суралцагчдын эцэг, эх багшийн мэргэжлийн ажил үүргээ гүйцэтгэхтэй холбоотой асуудалд хууль бусаар хөндлөнгөөс оролцох эрхгүй.

7-р зүйл. Багшийн материаллаг хэрэгцээгээ хангуулах эрх

Багшид Хөдөлмөрийн гэрээ (контракт)-нд заасны дагуу албан ажил, үүргээ гүйцэтгэсний төлөө цалин хөлс болон албан тушаалын цалин олгоно. Хууль тогтоомжид зааснаас бусад, үндсэн ажлаас гадуур гүйцэтгэсэн ажил, үүрэгт ногдох цалин хөлсийг нэмэлт гэрээний дагуу олгоно.

Багшийн цалин хөлсний хэмжээг боловсрол, ажилласан жил, аттестатчилалын дүн, ажлын үр дүн, мэргэжил дээшлүүлсэн сертификат, эрдмийн зэрэг олгосон болон төрийн шагнал олгосон үнэмлэх зэргийг үндэслэн тогтооно. Цалингийн доод хэмжээг улсын хэмжээний цалингийн дундаж хэмжээнээс дээш байхаар тогтооно.

Багш нарт үндсэн цалингийн хувиар нэмэгдэл олгоно. Нэмэгдлийн хэмжээ нь 5 жил ажилласан бол-10%, 10 жил-20%, 15 ба түүнээс дээш жил-30% байна.

Багшийн алдар хүндийн цол авсан бол цалингийн хэмжээг 50%, “Ардын багш” цол авсан бол 100% нэмэгдүүлэн олгоно.

- Ерөнхий боловсролын сургууль, сургуулийн өмнөх, сургуулийн гадуурх сургалтын байгууллагад ажилладаг, эрдмийн зэрэг цолтой багшид хууль тогтоомжид заасан нэмэгдэлийг олгоно.
- Байгаль цаг уурын хүнд нөхцөлд ажилладаг багш нарт Засгийн газраас тогтоосон журмын дагуу хөнгөлөлт, чөлөөлөлт үзүүлэх буюу цалин хөлсний нэмэгдэл олгоно.

Сургуулийн байгууллага нь өөрийн төсөв, санхүүгийн боломжид тулгуурлан багш нарт шагналт цалин, материаллаг урамшуулал, нөхөн олговор олгох ба сурах бичиг, арга зүйн болон шинжлэх ухааны ном хэвлэл худалдан авч болно.

Стандарт нормоос давсан багшийн ажлын хөлсийг нэмж олгоно.

Анги удирдсан багшийн цалингийн нэмэгдэлийг дараах байдлаар тогтооно. Үүнд,

- 1-4 дүгээр ангид стандарт норм (цалин)-ын 20%-иар;
- 5-10 дугаар ангид стандарт норм (цалин)-ын 30%-иар.

Хөдөөний сургуульд багшлахаар ирсэн шинэ залуу мэргэжилтэнд орон нутгийн төсвөөс үндсэн цалинг 10 дахин өсгөсөн хэмжээтэй тэнцэх нэг удаагийн буцалтгүй тусламжийг суурьшихад зориулан олгоно.

Хөдөө орон нутгийн төрийн өмчийн сургууль, боловсролын байгууллагад ажиллаж буй ажилтнуудын цалин хөлсийг хот суурин газар ажиллаж, амьдарч буй багш, ажилтнуудаас 25%-иас дээш өндрөөр тогтооно.

Төрийн сангийн зээлээр суралцаж багш мэргэжлээр төгссөн залуу багш нар хөдөө орон нутагт 5-аас доошгүй жил ажилласан бол төрийн сангийн зээлээс чөлөөлөгдөнө.

Багш нарт дэвтэр шалгасан, бичгийн ажил хийсэн, сургалтын кабинет хариуцсан, анги удирдсаны нэмэгдэл олгохоос гадна боловсролын салбар хариуцсан эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр бусад нэмэгдэл олгоно.

8-р зүйл. Багшийн нийгмийн хамгааллын эрх

Төрийн зүгээс багш нарт хууль тогтоомжид заасны дагуу шаардлага хангасан хөдөлмөрийн болон ахуйн нөхцөлөөр хангаж, нийгмийн хөнгөлөлт үзүүлнэ.

Боловсролын салбарын ажилтнууд 25 ба түүнээс дээш жил ажилласан тохиолдолд тэтгэвэр тогтоолгох эрхтэй.

Орон нутгийн төсвийн хөрөнгөнөөс орон нутгийн удирдах байгууллагууд холбогдох хууль, журмын дагуу багшид байр орон сууцны ашиглалтын зардалын төлбөрийг хөнгөлөх, амины орон сууц барихад нь хүүгүй зээл олгох үүрэгтэй.

9-р зүйл. Багшийн амрах эрх

Багшийн амрах эрхийг хэрэгжүүлэхдээ холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу сургалтын ачааллын төлөвлөлтөнд нийцүүлэн долоо хоног тутмын амралт, жил тутмын цалинтай амралт хэлбэрээр олгоно.

Төрийн зүгээс багш нарт 10 жил тасралтгүй багшилсаны дараа 1 жилийн хугацаатай шинжлэх ухаан- сурган хүмүүжүүлэх, сургалт-арга зүйн чиглэлээр бүтээл туурвиж, бие даан ажиллах бүтээлийн амралт олгоно.

Ажлын өдөр болон ажлын 7 хоногийн үргэлжлэх хугацааг Боловсролын тухай хуулиар тогтооно.

10-р зүйл. Багшийн эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрх

- Багш нарын эрүүл мэндийг хамгаалах эрхийг хэрэгжүүлэхдээ ариун цэвэр-халдваргүйжүүлэлт, халдварт өвчний эсрэг арга хэмжээ, эмчилгээ- урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг холбогдох хууль журмын дагуу авч хэрэгжүүлнэ.
- Төрийн өмчийн эмнэлэг- урьдчилан сэргийлэх байгууллагын амбулаторид багш нарыг жил тутам заавал үзүүлэх хэлбэрээр 1 удаа үнэгүй үзлэг, оношлогоо хийнэ.
- Багш нар хууль журамд заасны дагуу амралт- сувиллын газарт амрах, амралт-жуулчны баазуудад хөнгөлөлттэй үнээр амрах эрхтэй.

11-р зүйл. Багшийн газар өмчлөх, эзэмших эрх

- Хөдөө орон нутагт амьдарч, ажиллаж байгаа багш нарт хууль тогтоомжид заасны дагуу тариачин, фермерийн аж ахуйтнуудтай ижил эрхтэйгээр газар, үл хөдлөх хөрөнгө, бусад хөрөнгийг эзэмшүүлж, өмчлүүлнэ.
- Районын төв, хот хэлбэрийн тосгон, районы болон бүсийн чанартай хот суурин газарт ажиллаж, амьдарч буй багш нарт дугаар харгалзахгүйгээр амины орон сууц барих эрх олгох ба зуслангийн газар хуваарилна.

12-р зүйл. Дээд болон дунд мэргэжлийн багш бэлтгэх сургууль төгсөгчдийг цэргийн албанаас чөлөөлөх, хугацаа хойшлуулах тухай

- Дээд болон дунд мэргэжлийн багшийн сургууль төгсөөд хөдөө орон нутагт хуваарилагдсан багшийг хөдөө орон нутагт ажиллаж байх хугацаанд нь цэргийн жинхэнэ албанд татагдах хугацааг хойшлуулах буюу чөлөөлнө.

13-р зүйл. Багшийг шагнаж урамшуулах

Сурган хүмүүжүүлэх ажлын үр дүнгээр онцгой амжилт үзүүлсэн багш, сурган хүмүүжүүлэгчдийг эрх бүхий байгууллагын шагнал, төрийн дээд шагналд тодорхойлж шагнуулна.

14-р зүйл. Багшийг дэмжих сан

Багшийг дэмжих сан нь хууль, тогтоомжоор тогтоосон журмын дагуу гадаад, дотоодын хуулийн этгээд, хувь хүмүүсээс сайн дурын үндсэн дээр авсан хураамжаас бүрдэнэ.

Өөрсдийн ашиг сонирхолоо хамгаалахын тулд багш нар хууль тогтоомжид заасны дагуу олон нийтийн байгууллага, ассоциаци, сан, багш нарын бүлгэм байгуулж болно.

15-р зүйл. Багшид хориглох үйл ажиллагаа

- Сургууль, боловсролын газарт шашны суртал ухуулга хийх, шашны зан үйл үйлдэх;
- Сургууль, боловсролын газарт нам, улс төрийн бүлгийн арга хэмжээ зохион байгуулах;
- Үндсэрхэг үзэл, нэг хүнийг тахин шүтэх, цэрэг дайны үзэл суртлыг дэлгэрүүлэх;
- Суралцагчдыг тэмцэл хөдөлгөөн, улс төрийн акцид татан оролцуулах;
- Суралцагчдад хүчирхийлэл үйлдэх, хүч хэрэглэх.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. БАГШИЙН ҮҮРЭГ, ХАРИУЦЛАГА

16-р зүйл. Багшийн үүрэг

- Сургалтын үйл ажиллагааг мэргэжлийн өндөр түвшинд явуулах, боловсролын стандарт нормоос дээш түвшинд суралцагсдад сургалтын хөтөлбөрийг эзэмшүүлэх;
- Суралцагчдын эцэг эхээ хүндлэх, эелдэг, хөдөлмөрч, улс орныхоо соёл-түүхийг хүндлэх, төрийн байгуулал төрт ёсны уламжлалаа хүндлэх, хүрээлэн буй орчноо хайрлах үзэл баримтлалаар хүмүүжүүлэх;
- Сурган хүмүүжүүлэх мэдлэг, чадвар, ёс суртахуунаа байнга дээшлүүлэх;
- Суралцагчдын үнэт зүйл, бахархалыг хүндлэх;
- Суралцагчдыг ард түмэн хооронд бие биенээ ойлгох, энхтайвныг эрхэмлэх, харилцан ойлголцох үзэл суртлаар хүмүүжүүлж, ухамсарт амьдралд бэлтгэх;
- Суралцагчдын бие даасан бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх;
- Багшийн ёс зүй болон албан ажлын ёс зүйг дагаж мөрдөх.

17-р зүйл. Багшид захиргааны болон эрүү-эрх зүйн хариуцлага хүлээлгэх

Хууль зөрчсөн үйлдлийнхээ төлөө багш хүн тухайн улсын үндэсний хууль тогтоомжид заасан хариуцлагыг хүлээнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. БАГШ БЭЛТГЭХ, БАГШИЙН МЭРГЭЖИЛ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ, ДАВТАН СУРГАХ

18-р зүйл. Тухайн улс орон бүрт багшлах мэргэжилтэн бэлтгэх үйл ажиллагааг төрийн болон хувийн өмчийн мэргэжлийн багш бэлтгэх дунд болон дээд боловсролын байгууллага хариуцан гүйцэтгэнэ. Мэргэжлийн багш бэлтгэх сургалтын байгууллага нь үйл ажиллагааныхаа төлөө хувь хүн, улс, нийгмийн өмнө хариуцлага хүлээнэ. Багшлах мэргэжилтэн бэлтгэх сургалтын байгууллагын үйл ажиллагаанд тухайн байгууллагын дүрмийн хүрээнд явуулах үйл ажиллагаанд Үүсгэн байгуулагчид (Төлөөлөн удирдах зөвлөл) болон боловсролын салбар хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага, сургалт боловсролын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгосон байгууллагууд хяналт тавина.

Төрийн өмчийн багшийн сургуульд элсэгчдийг улсын захиалгаар тодорхой квотод багтаан ихэвчлэн улсын төсвийн хөрөнгөөр суралцуулахаар элсэлт авна.

19-р зүйл. Багшлах боловсон хүчнийг давтан сургах, мэргэжил дээшлүүлэх

Төрийн зүгээс төрийн өмчийн сургууль, сургуулийн өмнөх болон сургуулийн гадуурх боловсролын байгууллагын багш нарыг давтан сургах, мэргэжил дээшлүүлэх ажлыг зохион байгуулах нөхцөлөөр хангана.

Багш нарын мэргэжил дээшлүүлэх ажиллагааг төвлөрсөн болон бүс нутгийн чанартай багш нарын мэргэжил дээшлүүлэх институт, их дээд сургууль, шинжлэх ухааны байгууллагуудтай хийсэн гэрээний үндсэн дээр улсын төсвөөс болон байгууллагын санхүүжилтээр зохион байгуулна.

Төрийн зүгээс багш нар болон шинжлэх ухаан-арга зүйн үйл ажиллагаа явуулдаг ажилтнуудад шинжлэх ухаан-заах аргын мэдлэгээ дээшлүүлэх, сургалтын арга зүй боловсруулах, зохион бүтээх, туршилт судалгаа явуулах, туршин шинжих үйл ажиллагаа явуулахад зориулан бүтээлийн чөлөө өгөх баталгаа гаргаж өгнө.

Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх, шинжлэх ухаан-сурган хүмүүжүүлэх заах арга зүй хариуцсан ажилтнуудын мэргэжил дээшлүүлэх хэлбэр, арга, холбогдох журмыг тухайн улсын үндэсний хууль тогтоомжоор зохицуулаагүй бол Засгийн газар хариуцан шийдвэрлэнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. ТӨГСГӨЛИЙН ХЭСЭГ

20-р зүйл. Загвар хуулийг хэрэгжүүлж буй төрийн захиргааны төв байгууллага, орон нутгийн удирдах байгууллага, боловсролын байгууллага, албан тушаалтны үүрэг, хариуцлага

Төрийн захиргааны төв байгууллага, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, боловсролын салбарын байгууллага, албан тушаалтнууд нь өөрийн бүрэн эрхийн хүрээнд энэхүү загвар хуулийг хэрэгжүүлэх үүрэг хүлээнэ. Багш нарын эрхийг хамгаалах хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлж ажиллаагүй албан тушаалтан, буруутай этгээд тухайн улсын үндэсний хууль тогтоомжид заасан хариуцлага хүлээнэ.

Дээрх байгууллагуудын албан тушаалтан захиргааны удирдлагыг хэрэгжүүлэх албаны үүргээ гүйцэтгэх явцдаа багшийн эрхийг зөрчиж хохирол учруулсан бол тухайн улсын үндэсний хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу хохирлыг бүрэн барагдуулна.

СНГ-ийн орнуудын Парламент хоорондын

24-р нэгдсэн чуулганаар хэлэлцэн батлав.

(Тогтоолын дугаар: 24-13 от 4 декабря 2004)

1.2 БАГШИЙН ЦАЛИН ХӨЛСНИЙ СИСТЕМИЙН ШИНЭЧЛЭЛ БА ЦАЛИН ХӨЛС ТООЦОХ ЗАГВАР СХЕМ (ОХУ-ЫН ТУРШЛАГА)

Сүүлийн үед сургуулиудын нэмэлт санхүүжилтийн асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд ОХУ-ын боловсролын салбарт багш нарын цалин хөлсийг дэвшилтэт байдлаар тооцоолох Хөдөлмөрийн хөлсний шинэ систем (Новая система оплаты труда) буюу НСОТ системийг нэвтрүүлж байна. 2007-2009 онд боловсролын салбарыг шинэчлэх иж бүрэн төсөл хэрэгжүүлэх явцад ОХУ-ын бүх бүс нутагт энэхүү системийг боловсруулах ажиллагаа явагдсан бөгөөд үүний үр дүнд тухайн бүс нутгуудын онцлогийг харгалзан багш нарын цалин хөлсийг тооцох 3 төрлийн загвар схемийг боловсруулсан байна. Эдгээр схемүүдийг нийтлэг зарчим дээр тулгуурлан боловсруулсан боловч тус тусдаа өөр, өөрийн ялгарах онцлогтой юм.

Хөдөлмөрийн хөлсний шинэ системийн НСОТ загварыг боловсруулахад баримталсан нийтлэг зарчим

- Сургууль бүрийн цалингийн санг нийт багш, ажилтнуудын цалингийн нормативаар тооцно. Сургууль тус бүр төрөөс өгсөн даалгаврын дагуу суралцаж байгаа хүүхдийн тоогоор 1 хүүхдэд ногдох сургалтын нормативт зардал авна. Сургуулийн зүгээс аль болохоор сурагч бүрийг сурч боловсрох таатай нөхцөлөөр хангахын төлөө тэмүүлнэ, ингэхдээ тухайн сургуульд ямар багшлах боловсон хүчин хэрэгтэй байгааг өөрсдөө шийднэ. $ФОТ = N \times Y$ (N- ОХУ-ын субъектуудад тогтоосон 1 сурагчид оногдох нормативт зардал, Y-ерөнхий боловсролын дун сургуульд суралцаж буй суралцагчдын тоо)
- Сургууль нь хуваарилагдсан төсвийн хүрээнд сургалтын төлөвлөгөө, хуваариа бие даан боловсруулна. Сургуулийн зүгээс аль болох үр ашигтай байдлаар боловсролын хөтөлбөрөө боловсруулах бөгөөд сургалтын хөтөлбөрийн онцлог, тэргүүлэх чиглэлд нийцүүлэн сургалтын төлөвлөгөөгөө, хуваариа боловсруулна. Ингэхдээ эхний ээлжинд үндсэн багш нарынхаа цалин хөлсийг нэмэгдүүлэх зарчим баримтална.
- Сургалтын байгууллагын цалин хөлсний сан нь суурь фонд болон урамшууллын фондоос бүрдэнэ. Хөдөлмөрийн хөлсний суурь фонд нь ажиллагсадын цалин хөлсний тогтмол хэсгээс (хариуцан гүйцэтгэж буй ажлын хэмжээ болон ажлын нөхцөлөөс хамааруулан тогтоосон үндсэн цалин) бүрдэнэ. Урамшуулалт цалингийн фонд нь тухайн багшийн ажлын чанарыг үнэлэх батлагдсан үзүүлэлтийн дагуу Сургуулийн зөвлөлийн шийдвэрээр (ажлын ачааллыг нэмэгдүүлэхгүйгээр) хуваарилагдана.

- Багшийн цалинг тооцохдоо сургалтын цагаас гадна сургалтаас гадуурх бусад үйл ажиллагаа, тухайлбал, кабинет удирдсан, дэвтэр шалгасан, үзүүлэн таниулах материал бэлтгэсэн, давтлага өгсөн, эцэг эхтэй ажилласан зэрэгт олгох хөлсийг оруулан тооцно.
- Сургуулийн захирлын цалинг тогтооходоо нийт багш нарын дундаж цалингийн хэмжээтэй пропорциональ байхаар тогтоох бөгөөд захирлын зүгээс багш сурган хүмүүжүүлэгчдийг зайлшгүй нормоос хэтрүүлэн дайчлахгүй байх, багш нарыг цалин хөлсний зохистой түвшинд ажиллуулах зарчим барьж ажиллах ёстой.

БАГШ НАРЫН ЦАЛИН ХӨЛСИЙГ ТООЦОХ 3 ЗАГВАР

ЗАГВАР 1. “СУУРЬ ЦАЛИН +” ХУВИЛБАР

Энэхүү загвар нь суурь цалин болон өсөн нэмэгдүүлэх коэффициентээс бүрдэх бөгөөд цалингийн тогтмол хэсэг буюу суурь цалинг тооцохдоо бүс нутгийн түвшинд батлагдсан суурь цалингийн хэмжээг баримтална. Ингэхдээ ижил албан тушаалд ажиллаж байгаа ажилтнуудын цалин хөлс ижил байна гэсэн зарчмыг баримтална. Багш тус бүрийн ажлын ачаалалаас хамааруулан (сургалтын цагийн тоо хэмжээ, хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны төрлүүд гэх мэт) суурь цалин дээр өсөн нэмэгдүүлэх коэффициентээр урамшуулалт цалин олгоно. Багш бүрт ногдох суралцагчийн тоо харилцан адилгүй өөр өөр байдгийг энэхүү загвараар цалин хөлс тооцохдоо харгалзан үзнэ. Ингэхийн тулд тусгай коэффициент ашиглана. (ХАВСРАЛТ 1-ИЙГ ҮЗНЭ ҮҮ)

ЗАГВАР 2. “БҮГДИЙГ ТООЦСОН” ХУВИЛБАР

Энэхүү загвар нь 1 багшийн долоо хоногт ажиллах цагийг 36 цагаар тооцож үндсэн цалингийн хэмжээг тогтоосноороо нөгөө 2 загвараасаа ялгаатай. Энэхүү 36 цагийн цалин хөлсөнд багшийн үндсэн сургалтын цагийн төлбөр болон бусад бүх нэмэгдлүүдийг шингээсэн байдгаараа онцлогтой. Багш тус бүрийн сургалтын болон сургалтын бус үйл ажиллагааны харьцаа, хувь хэмжээг ажил олгогч-сургуулийн захиргаа болон багшийн хооронд хийсэн гэрээгээр зохицуулна. Сургалтын болон сургалтын бус цагийн үнэлгээг сургууль, орон нутгийн хэмжээнд болон бүс нутгийн хэмжээнд бүхэлд нь тогтоож болно. (ХАВСРАЛТ 2-ыг үзнэ үү.)

ЗАГВАР 3. “СУРАГЧ-ЦАГ” ХУВИЛБАР

Энэхүү загвар нь “сурагч-цаг” зарчим дээр үндэслэсэн бөгөөд ингэхдээ багшийн цалин хөлсний тогтмол хэсгийг тооцохдоо багш тус бүрийн сургалтын цаг болон сурагчдын тоог харгалзан үздэгээрээ онцлогтой. Сургууль болгон Цалин хөлсний сандаа багтаан “сурагч-цаг”-ийн хэмжээг тооцоолох ба ингэхийн тулд сургалтын 1 академик цагийн хугацаанд багшийн зүгээс 1 сурагчтай ажиллах ажлын өртгийг тооцоолно. Багш тус бүрээр академик цагийн ачаалалын хэмжээг тооцон гаргах замаар нийт цалингийн санд нь багтаан хуваарилна. Энэхүү загвараар багшийн цалин хөлсийг тооцоолоход багшийн ажлын ачаалалыг цалин хөлс тооцохдоо харгалзан үздэгээрээ онцлогтой. (ХАВСРАЛТ 3-ыг үзнэ үү)

2. БҮГД НАЙРАМДАХ ПОЛЬШ УЛСЫН ТУРШЛАГА

Польш Улсад багшийн хөгжлийн талаарх бие даасан хууль байхгүй бөгөөд Багшийн мэргэжилд тавигдах үндсэн шаардлага, багшийн хөдөлмөрийн үнэлгээ, багшийн нийгмийн баталгааны талаарх асуудлуудыг 1982 онд батлагдсан "Багшийн эрх зүйн байдлын"² тухай хуулиар зохицуулдаг байна. Тус хууль нь 12 бүлэг, 102 зүйлтэй.

Багшийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд зааснаар багшийн албан тушаалд тавигдах шаардлагыг дараах байдлаар тодорхойлсон байна.

- Заах арга зүйн чиглэлээр дээд боловсрол эзэмшсэн, эсхүл багш мэргэжилтэй, мэргэжлээрээ ажиллаж байсан;
- Ёс суртахууны шаардлага хангасан;
- Эрүүл мэндийн хувьд мэргэжлээрээ ажиллах боломжтой хүнийг багшаар ажиллуулахаар заасан байна.

Мөн хуулийн 9а зүйлд зааснаар багш нарыг:

- Дадлагын багш;
- Гэрээт багш;
- Үндсэн багш;
- Мэргэшсэн багш гэж 4 ангилдаг байна.

Хуульд зааснаар сургуульд хөдөлмөрийн гэрээгээр анхлан ажил эрхлэх аливаа этгээдийг дадлагын, дээд боловсролын байгууллагад 3-аас доошгүй жил ажилласан, эсхүл мэргэжлийн чиглэлээр 5-аас доошгүй жил ажилласан бол гэрээт, багшийн мэргэжилтэй, ахлах сургуульд 3-аас доошгүй жил ажилласан, эсхүл нийгмийн ажилтны чиглэлээр дээд боловсрол эзэмшсэн бол үндсэн багшид хамааруулдаг байна.

14 дүгээр зүйлд зааснаар Багш нартай байгуулах хөдөлмөрийн гэрээнд ажлын байр, чиг үүрэг, цалингийн хэмжээг зайлшгүй тусгана. Үндсэн багшийг зайлшгүй шаардлагаар шилжүүлэн ажиллуулах бол 2 сургуулийн удирдлага урьдчилан тохиролцсон байна. Энэ тохиолдолд багшийн зөвшөөрөл шаардлагагүй боловч 3 жилээс хэтрэхгүй хугацаанд ажилласны дараа хуучин ажиллаж байсан ажлын байрандаа эргэн ажиллах эрхтэй байдаг байна.

Багшийг өөр хотод шилжүүлэн ажиллуулах бол тухайн багш нь:

- 7 хоногт ажлын 4 өдөр ажиллах;
- Үндсэн цалингийн 20 хувьтай тэнцэх тэтгэмж сар бүр авах;
- Амьдрах орон байраар хангуулах эрхтэй;
- Бүтцийн өөрчлөлтөөр чөлөөлөгдөх бол 6 сарын үндсэн цалинтай тэнцэх хэмжээний тэтгэмж авах эрхтэй байхаар заажээ.

Дараах тохиолдолд багшийн хөдөлмөрийн гэрээг цуцална.

- Өөрийн хүсэлтээр;
- Эрүүл мэндийн хувьд тэнцэхгүй болсон;
- Ёс зүйн хувьд тэнцэхгүй болсон;
- 182 өдрөөс дээш хугацаагаар ажлаа гүйцэтгэх боломжгүй болсон;
- Гэмт хэрэг үйлдсэн нь тогтоогдсон.

Өөрийн хүсэлтээр чөлөөлөгдөх бол тухайн хичээлийн жил дууссаны дараа, бусад шалтгаанаар бол тухайн хуанлийн сарын сүүлийн өдрөөр тооцож цуцлана.

Хуулийн 29 дүгээр зүйлд ажлын нөхцөл цалингийн асуудлыг зохицуулсан байна.

²Act of 26 January 1982, Teacher's charter

<https://www.global-regulation.com/translation/poland/2986066/act-of-26-january-1982%252c-teachers-card.html>

Сургуулийн захиргаанаас багшийн үүрэгт ажлаа гүйцэтгэх нөхцөл боломжоор хангах үүрэгтэй. Боловсролын яамнаас багш сургуулийн чиг үүргээ гүйцэтгэхэд шаардлагатай үндсэн нөхцөлийг тогтоон мөрдүүлнэ.

Багш нарын цалин нь үндсэн цалин, урамшуулал, тэтгэврийн, ажлын нөхцөлийн илүү цагийн болон ажлын цаг орлон тооцох нэмэгдэл болон шагнал, ажил үүрэг гүйцэтгэснээс үүсэх ашиг орлого зэргээс бүрдэнэ.

Хуулийн 30 дугаар зүйлд зааснаар багшийн үндсэн цалин нь багшийн зэрэг боловсрол, ажилласан хугацаа, долоо хоног тутмын нормт ажлын цаг, ажлын нөхцөл, ажлын чанар, нэмэлт ажил үүрэг гүйцэтгэсэн байдал зэрэг хүчин зүйлсээс хамаарч тогтоогдоно.

Жил бүрийн Төсвийн тухай хуульд заасан багшийн дундаж цалин нь:

- Дадлагын багш 100%;
- Гэрээт багш 111%;
- Үндсэн багш 144%;
- Мэргэшсэн багш 184 хувиар тус тус тооцно.

Боловсрол болон хөдөлмөрийн яамнаас хамтран багшийн хүнд хөдөлмөрийн жагсаалтыг батлан гаргадаг байна. Багшийн 7 хоногийн үндсэн ажлын цаг 40-өөс хэтрэхгүй байхаар хуульчилсан байна. Сургуулийн захиргаанаас үндсэн цагийг багасгах нөхцөл байдлыг тогтоосон журам гаргаж болох ба энэ тохиолдолд үндсэн цалинг бууруулахыг хориглодог байна.

Шөнийн цагаар ажилласан цаг тутамд цалингийн 15 хувийн нэмэгдэл олгоно. Өдөр тутмын сургалттай сургуульд багшлах багшийг 2 долоо хоногт багадаа 2 дараалсан өдөр амраах бөгөөд Ням гариг давхцуулан амраана. Амралтын өдөр ажилласан нөхцөлд нөхөж амраана.

Багшаар тогтвортой ажилласны урамшууллыг дараах байдлаар олгохоор хуулийн 46-р зүйлд заасан байна.

- 1) 20 хүртэлх жилд сарын цалингийн 75%;
- 2) 25 хүртэлх жилд сарын цалингийн 100%;
- 3) 30 хүртэлх жилд сарын цалингийн 150%;
- 4) 35 хүртэлх жилд сарын цалингийн 200%;
- 5) 40 хүртэлх жилд сарын цалингийн 250%;

49 дүгээр зүйлд Багшийн мэргэжлийн амжилт, ур чадварын санг байгуулах бөгөөд энэ нь сургуулийн төсвийн 1-ээс багагүй хувийг жил тутмын багш, боловсон хүчний шагналд зарцуулж болохоор тусгасан байна.

Газарзүйн байршил: (амьжиргааны өндөр өртөг, эсвэл алслагдсан газар)

5000 хүртэлх оршин суугчтай хөдөө орон нутагт ажиллах багшид сар бүр цалингийн 10 хувийн нэмэгдэл олгох бөгөөд сургуулийн захиргаанаас дээрх хэмжээг нэмж болно. Хөдөө орон нутагт ажиллах багш нь 0.25 га-гаас багагүй хэмжээний тариалангийн талбай хүсэх эрхтэй. Сургуулийн орон сууцанд зөвхөн сургуулийн багш ажилчид амьдрах эрхтэй байдаг байна. Мөн Орон сууцны тэтгэмжийг орон нутгийн засаг захиргаанаас баталсан дүрэмд заасан хэмжээнээс хэтрэхгүй байх хэмжээнд олгоно.

Хувийн хэвшлийн хараат бус, бие даасан сургуулиудад багшийн үндсэн цалин хөлсийг Хөдөлмөрийн тухай хууль, түүнчлэн сургуулийн дүрэмд заасан цалин хөлсний дүрмээр тодорхойлдог. Тухайн багш хамгийн их үндсэн цалин авахын тулд ажиллах ёстой дундаж жил нь 20 байна.

Улсын сургуульд бүтэн цагаар ажилладаг багшийн жилийн нийт цалин						
	Дундаж цалин				Дундаж бодит	
	Хамгийн бага		Хамгийн их		цалин	
	злот	евро	злот	евро	злот	евро
Сургуулийн өмнөх	22805	5450	38054	9095	49856	11916
Бага	22805	5450	38054	9095	57738	13799
Дунд	25687	6139	43390	10370	58907	14079
Ахлах	29043	6941	49666	11870	57837	13823

Эх сурвалж: *Teachers' and School Heads' Salaries and Allowances in Europe – 2015/16*

Багшийн мэргэжлээр анх удаа ажиллахад 2 сарын үндсэн цалин, профессор цол авахад 6 сарын үндсэн цалин, өөр сургууль уруу шилжин ажиллахад хүнд нөхцлийн нэмэгдэл 20 хувийг тус тус авдаг байна.

Аливаа шагнал урамшууллыг тухайн сургуулийн удирдах байгууллага болон орон нутгийн захиргаанаас гаргасан дүрэм журмын хүрээнд сургуулийн удирдлага шийдвэрлэнэ.

3. БҮГД НАЙРАМДАХ ФИЛИППИН УЛСЫН ТУРШЛАГА

Филиппин Улсад “Багшийг мэргэшүүлэх тухай” хуулиар багш нарын мэргэжлийн ур чадвар, хөгжлийг дэмжих, сайжруулах зорилгоор багш нарт мэргэжлийн багшийн зэрэг олгох, улмаар багш нарын ур чадвар, чансаа тогтоох шалгалтанд хамрагдах, ингэснээр цалин, урамшуулал, албан тушаал, тэтгэлэгт хамрагдах зэрэг харилцааг зохицуулдаг байна. Багшийг мэргэшүүлэх тухай хууль³ нь 1994 онд батлагдсан бөгөөд 4 бүлэг 36 зүйлтэй.

Тус хууль нь багш, багшийн мэргэжлийн ур чадварыг дээшлүүлэх, хөгжүүлэх, мэргэшүүлэх болон тусгай зөвшөөрөл олгох шалгалтанд хяналт тавих, зохицуулалт хийх зорилготой.

Хуульд зааснаар Филиппин Улсын Ерөнхийлөгчөөс томилогддог 5 гишүүн бүхий мэргэжлийн багш нарын зөвлөл нь багш нарын мэргэжлийн шалгалт зохион байгуулах, шалгалт авах бүрэлдэхүүнийг томилох, шалгалт авах газар, өдөр, давтамжийг тогтоох, мэргэжлийн багшийн гэрчилгээ олгох, хүчингүй болгох, сэргээх, багшийн ёс зүй, мэргэжлийн стандарттай холбогдох журам гаргах зэрэг үйл ажиллагааг эрхлэн явуулдаг байна. /6 дугаар зүйл/

Хуулийн 15-р зүйлд зааснаар мэргэжлийн багшийн эрх олгох шалгалтыг жил бүр зохион байгуулах бөгөөд анхан болон дунд сургуулийн багш нар хамрагддаг. Бага сургуулийн багш нар ерөнхий боловсролын болон мэргэжлийн боловсролын, дунд сургуулийн багш нар ерөнхий боловсрол, мэргэжлийн боловсрол, мэргэшлийн гэсэн бичгийн шалгалтыг өгдөг байна.

Шалгалтанд оролцохыг хүссэн багш нарт тавигдах ерөнхий шаардлага нь:

- 18 нас хүрсэн;
- Эрүүл мэндийн болон ёс зүйн шаардлага хангасан;
- Ёс зүйтэй холбогдох гэмт хэрэгт ял шийтгүүлээгүй;
- Багшийн мэргэжилтэй байна.

³Philippine Teachers Professionalization Act of 1994

http://pcw.gov.ph/sites/default/files/documents/laws/republic_act_7836.pdf

Шалгалтанд тэнцсэн багш нарыг мэргэжлийн багш нарын нэгдсэн жагсаалтанд хамруулж, гэрчилгээ олгодог. Улмаар мэргэжлийн багш нарын мэргэжлийн ур чадварыг хөгжүүлэх зорилгоор 5 жил тутам мэргэжлийн багшийн ур чадвар, чансаа тогтоох шалгалтыг зохион байгуулдаг байна. /19 зүйл/

Хуулийн 21-р зүйлд зааснаар багшийн шаардлага хангаж, шалгалтанд тэнцсэн багш авсан онооны дарааллаар буюу багш нарын цуглуулсан оноог харгалзан:

- Удирдах зөвлөлөөс диплом олгоно;
- Тухайн багшийн цалин нэмэгдэх, албан тушаал дэвших үндсэн шалгуур болдог;
- Тухайн шалгалтын онооны дарааллаар багш нарыг Засгийн газрын тэтгэлэгт хөтөлбөрт хамрагдах нэгдсэн жагсаалтад бүртгэдэг;
- Удирдах зөвлөлөөс баталсан бусад тэтгэмжийг олгодог байна.

4. БҮГД НАЙРАМДАХ ХЯТАД АРД УЛСЫН ТУРШЛАГА

Тус улсад багшийн хөгжлийн асуудлыг 1993 онд батлагдсан Бүгд Найрамдах Хятад Ард улсын “Багшийн тухай хууль” (Teachers Law of the People's Republic of China)-аар зохицуулдаг.

Хуулийн гол зорилго нь багш нарын хууль ёсны эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах, ёс зүйн төлөвшил сайтай, мэргэжлийн ур чадвар өндөртэй багш боловсон хүчнийг бэлтгэх, социалист боловсролын хөгжлийг сурталчилахад оршино.

Багшийн тухай хуулиар багшийн эрх үүрэг, ажил эрхлэлт болон түүнд тавигдах шаардлага, багшийн хөгжил, нийгмийн баталгаа ба урамшуулал, хариуцлага зэргийг зохицуулсан ба энэхүү хууль нь бүх шатны сургууль, эсхүл бусад боловсролын байгууллагуудын боловсрол, сургалтанд оролцож байгаа бүхий л багш нарт хамаарна.

Хуулийн 3-р зүйлд зааснаар: Багш нар бол боловсрол, сургалтын үйл ажиллагааг эрхлэгч мэргэжилтнүүд бөгөөд хүн ардад мэдлэг түгээж, социализмын эх үндсийг бүтээн байгуулагчид ба түүнийг залгамжлагчдыг сургах, улс үндэстний эрдэм чадлыг бадруулах үүрэгтэй бөгөөд багш нар өөрсдөө хүн ардын боловсрол гэгээрлийн эх булаг байх ёстой.

Мөн түүнчлэн бүх шатны Ардын засаг нь багш нарын үзэл санаа ба улс төрийн боловсрол, мэргэжлийн сургалтыг бэхжүүлэх, тэдний ажлын болон амьжиргааны нөхцөлийг сайжруулах, хууль ёсны эрх ба ашиг сонирхлыг хамгаалах, тэдний нийгмийн байр суурийг өсгөх арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлнэ. Багш нарыг бүхэл нийгэм хүндэтгэх ёстой.

Төрийн Зөвлөлийн дэргэдэх Боловсролын удирдлагын газар:

Төрийн Зөвлөлийн дэргэдэх Боловсролын удирдлагын газар нь улсын багш нартай хамааралтай бүх ажлыг хариуцна. Харин Төрийн Зөвлөлийн дэргэдэх бусад газрууд нь тус тусын эрх мэдэл, үүрэг үйл ажиллагааны хүрээн дэх багш нартай хамаарах ажлыг хариуцдаг. Сургууль болон бусад боловсролын байгууллагууд нь өөрсдийн багш нарын хэргийг Төрийн холбогдох хууль, тогтоомжийн дагуу эрхлэн удирдана⁴.

Хууль ёсоор жил бүрийн 9 дүгээр сарын 10-ны өдөр бол Багш нарын өдөр байна.

⁴ Багшийн тухай хууль 5-р зүйл (Teachers Law of the People's Republic of China)
<https://www.chinaedcenter.com/en/cedu/tlc.php>

Багшийн мэргэшлийн шалгуур, ажил эрхлэлт:

Хуулийн 3-р бүлэгт мэргэшил, ажил эрхлэлтийн талаар хуульчилсан байна. Багш нарын мэргэшлийн системийг төрөөс тогтоон байгуулдаг байна.

Багшийн мэргэшлийн үнэмлэх авахын тулд дор дурдсан албан ёсны сургууль, сургалтыг төгссөн байх шаардлагатай. Үүнд:

(1) Цэцэрлэгийн багшийн мэргэшилтэй болохын тулд сургуулийн өмнөх насныхны багшийн сургууль, эсхүл түүнээс дээд шатны багшийн сургуулийг төгссөн байх;

(2) Бага сургуулийн багшийн мэргэшилтэй болохын тулд дунд сургуулийн багшийн сургууль, эсхүл түүнээс дээд шатны багшийн сургууль төгссөх байх;

(3) Бага дунд сургуулийн багшийн, эсхүл мэргэжлийн боловсролын анхан шатны сургуулийн ерөнхий мэдлэгийн болон тусгай мэргэжлийн хичээлүүдийн багш мэргэшилтэй болохын тулд тусгай мэргэжлийн багшийн дээд сургуулийг төгссөн, эсхүл бусад хоёр эсхүл гурван жилийн сургалттай эсхүл түүнээс дээш хугацааны сургалттай коллеж эсхүл их сургуульд суралцсан байх;

(4) Ахлах дунд сургуулийн, эсхүл мэргэжил үйлдвэрлэлийн дунд сургууль, техникийн сургууль, эсхүл мэргэжлийн дээд сургуулийн ерөнхий мэдлэгийн болон тусгай мэргэжлийн хичээлүүдийн багш мэргэшилтэй болохын тулд дөрөв буюу түүнээс олон жилийн сургалттай багшийн коллеж, эсхүл бусад коллеж, их сургуулийг төгссөн ба мэргэжил үйлдвэрлэлийн дунд сургууль, техник мэргэжлийн сургууль, эсхүл мэргэжлийн дээд сургууль дахь оюутны дадлага ажлыг удирдах зааварлагчийн мэргэшлийн албан ёсны сургалтын тэмдэглэлийн тухайд Төрийн зөвлөлийн дэргэдэх боловсролын удирдлагын газар тодорхойлно.

(5) Дээд сургуулийн багшийн мэргэшилтэй болохын тулд их сургуулийн дипломын дараах сургалтыг дүүргэсэн, эсхүл их сургууль дүүргэсэн байх;

(6) Насанд хүрэгчдийн боловсролын багш болохын тулд насанд хүрэгчдийн боловсролын аль шат түвшин, ангилал гэдгээс хамааран дээд сургууль, дунд сургууль эсхүл түүнээс дээд шатны сургууль төгссөн байх.

Энэ хуульд заасан багшийн мэргэшлийн албан ёсны сургууль сургалтын сертификатгүй иргэд улсын багшийн мэргэшлийн шалгалтуудыг өгөх ёстой. Улсын багш нарын мэргэшлийн шалгалтын тогтолцоог Төрийн Зөвлөлөөс тодорхойлон тогтооно.

12-р зүйлд зааснаар Төрийн Зөвлөлийн дэргэдэх боловсролын удирдлагын газраас энэ хууль батлагдахаас өмнө сургууль, эсхүл бусад боловсролын байгууллагуудад багшилж эхэлсэн боловч энэ хуулинд заасан албан сургалтын сертификатгүй багш нарын мэргэшлийн тухайд шилжилтийн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

13-р зүйлд зааснаар Бага болон дунд сургуулийн багш нарын мэргэшлийг орон нутгийн ардын засгийн газрын, эсхүл түүнээс дээд улсын түвшний засгийн дэргэдэх боловсролын удирдлагын газраас үнэлэн шалгаж зөвшөөрөл өгнө. Мэргэжил үйлдвэрлэлийн дунд сургуулиуд, техникийн сургуулиудийн багш нарын мэргэшлийг орон нутгийн ардын засгийн газрын, эсхүл түүнээс дээд улсын түвшний засгийн дэргэдэх боловсролын удирдлагын газрын тэтгэлэг дор холбогдох эрх бүхий газраас үнэлэн шалгаж зөвшөөрөл өгнө. Дээд боловсролын институтын багш нарын мэргэшлийг Төрийн Зөвлөлийн, эсхүл мужийн, автономит бүс нутгийн, эсхүл Төв Засгийн газрын шууд удирдлага дахь том хотууд, эсхүл тэдгээр газруудын албан ёсоор эрх олгосон сургуулиуд үнэлэн шалгаж, зөвшөөрөл өгнө.

Хэрвээ энэ хуульд заасан албан ёсны сургалтын тэмдэглэлтэй (a record of formal schooling), эсхүл улсын багш нарын мэргэшлийн шалгалтуудыг өгчихсөн иргэн өөрийн багшийн мэргэшлийг үнэлэн шалгаж, зөвшөөрөл өгөхийг хүсвэл тухайн газрууд энэ хуульд заасан шалгуурын дагуу үнэлгээ, зөвшөөрлийг өгнө.

Багшийн мэргэшилтэй боловч анх удаа багш болж байгаа иргэдэд туршилтын хугацаа тогтооно.

Харин улс төрийн эрхээ хасуулсан, эсхүл тодорхой хугацаанд хоригдсон, эсхүл санаатай гэмт хэргийн улмаас хүнд ял эдэлсэн иргэдэд багшийн мэргэшил олгохыг зөвшөөрөхгүй ба багшийн мэргэшлийн эрх авсан бол түүнийг нь цуцлана.

Бүх шатны багшийн сургууль төгсөгчид нь боловсрол, сургалтын үйл ажиллагаанд Төрийн холбогдох хууль, журмын дагуу оролцоно.

Төрөөс дээд боловсролын багшийн бус сургуулиудыг төгсөгчдийг бага, дунд сургуулиуд эсхүл мэргэжлийн боловсролын сургуулиудад багшлахыг дэмжинэ.

16-р зүйлд зааснаар Төрөөс багш нарын мэргэжлийн цол, зэргийн системийг тогтооно. Төрийн Зөвлөлөөс тусгай арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлнэ.

Сургууль, бусад боловсролын байгууллагууд нь аажмаар багш нарыг томилдог системийг бүрэлдүүлнэ. Багш нарыг томилох нь хоёр талаас тэгш зарчимд тулгуурлана. Сургууль ба багш нь нэг нь нөгөөгийнхөө эрх, үүрэг ба хариуцлагыг харилцан тодорхойлох гэрээнд үзэглэнэ. Багш нарыг томилох системийг хэрэгжүүлэх алхам ба арга хэмжээнүүдийг Төрийн Зөвлөлийн дэргэдэх боловсролын удирдлагын газраас боловсруулна.

Багшийг бэлтгэх ба сургах (Cultivation and Training)

Хуулийн 4-р бүлэгт багш нарыг бэлтгэн сургах асуудлыг хуульчлан зохицуулжээ. 4-р бүлгийн 18-р зүйлд зааснаар Бүх шатны Ардын засаг ба түүний газрууд багшийн сургуулийн боловсролыг амжилттай сайн байлгах тухайд анхаарч шилдэг сайн залуусыг бүх шатны багшийн сургуульд суралцахад нь урамшуулан ухуулна. Бүх шатны ахисан түвшний сургалт бүхий багшийн сургуулиуд бага, дунд сургуулийн багш нарыг бэлтгэх зорилгыг хангах ёстой.

Багшийн бус сургуулиуд бага, дунд сургуулийн багш нарыг бэлтгэх зорилтыг хангах ёстой. Бүх шат түвшний багшийн сургуулийн оюутнуудад мэргэжлийн тэтгэлэг олгоно.

Мөн бүх шатны Ардын засгийн газруудын дэргэдэх Боловсролын удирдлагын газрууд, Сургуулийн хэрэг ба сургууль хариуцсан газруудаас багш нарыг сургах хөтөлбөрүүдийг боловсруулж, багш нарт олон талт үзэл суртлын, улс төрийн ба мэргэжлийн сургалтуудыг зохион байгуулна.

20-р зүйлд зааснаар Төрийн байгууллагууд, аж ахуйн нэгж, институт ба бусад нийгмийн байгууллагууд багш нарын нийгмийн судалгаа, нийгмийн практикт нь дэм, тус болж байх ёстой. Бүх шатны Засгийн газрууд нь үндэсний цөөнх, зах хязгаар болон ядуурал ихтэй бүс нутгуудын багш нарыг сурган бэлтгэх тухайд арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ.

Багшийн мэргэшлийн үнэлгээ /Assessment/

Хуулийн 5-р бүлэгт багшийн мэргэшлийн үнэлгээний талаар хуульчилсан бөгөөд 22-р зүйлд зааснаар сургууль, эсхүл бусад боловсролын байгууллагууд нь багш нарын улс төрийн ухамсар ба үзэл санааны түвшин, мэргэжлийн чадвар, ажилдаа хандах хандлага ба ажлын гүйцэтгэлээр нь үнэлж шалгана. Боловсролын удирдлагын газрууд багш нарын үнэлгээний ажлыг удирдан чиглүүлнэ.

Үнэлгээний ажлыг объектив, шударга бөгөөд зөв арга хэлбэрээр хийж, үнэлгээний явцад багш нарын өөрсдийнх нь санал бодол, тэдний хамт олон ба сурагч оюутнуудынх нь санал бодлыг бүрэн дүүрэн харгалзан үздэг.

Үнэлгээний дүн нь багш нарыг томилох, цалин нэмэх ба шагнаж урамшуулах, сахилгын хариуцлага (шийтгэл) ногдуулах үндэс болдог байна.

Багшийн цалин, нийгмийн баталгаа, тэтгэмж

Хуулийн 6-р бүлэгт багшийн нийгмийн баталгаа болон материаллаг тэтгэмжийн талаар зохицуулсан байна.

25-р зүйлд зааснаар Багш нарын дундаж цалин төрийн албан хаагчийнхаас багагүй буюу түүнээс их байх ба аажмаар нэмэгдүүлэх зарчмыг баримтална. Энэхүү арга хэмжээг Төрийн зөвлөлөөс зохион байгуулна.

Бага, дунд, мэргэжлийн боловсролын сургуулийн багш нарт багшилсан хугацаа ба бусад урамшуулалтай нь дүйцэхүйц хэмжээний урамшуулал олгох ба, Төрийн Зөвлөлийн дэргэдэх Боловсролын удирдлагын газраас бусад холбогдох газруудтай хамтран тусгай арга хэмжээг боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.

Орон нутгийн бүх шатны Ардын засгийн газраас үндэстний цөөнх, зах хязгаар нутаг ба ядуурал ихтэй бүс нутгийн багш нар, мэргэжлийн боловсролын дунд сургууль төгсөгчид, дээд түвшний сургууль төгсөгчдөд нэмэлт урамшуулал тэтгэлэг олгоно.

Хуулийн 28-р зүйлд зааснаар Бүх шатны орон нутгийн Ардын засгийн газрууд ба Төрийн зөвлөлийн дэргэдэх газар, албадууд хотын багш нарт зориулж барилга барих, байр түрээслэх ба худалдах зэргийг илүү чухалчлан таатай нөхцөлөөр хангаж өгнө.

Сум ба жижиг хотын Ардын засгийн газрууд нь хөдөө орон нутагт бага, дунд сургуулийн багш нарын байрны асуудлыг шийдвэрлэх тухайд илүү таатай хандах шаардлагатай.

Мөн багш нар эмнэлгийн үйлчилгээнд тухай тухайн оршин суух газрынхаа төрийн албан хаагчидтай адил тэгш хамрагдана. Эмнэлгийн үзлэгт тогтмол хамрагдаж орон нутгийнхаа нөхцөлтэй уялдуулан эмчилгээ, сувилгааны амралт эдлэх эрхтэй. Орон нутаг дахь эмнэлгийн газрууд багш нарын эмчилгээнд таатай нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

30-р зүйлд зааснаар багш нар тэтгэвэрт гарах, эсхүл ажлаас гарсан тохиолдолд Төрөөс тогтоосон материаллаг тэтгэмжийг олгоно.

Сумын түвшний болон түүнээс дээших түвшний орон нутгийн Ардын засгийн газрууд боловсрол, сургалтын салбарт удаан жил ажилласан бага, дунд сургуулийн багш нарын тэтгэврийг зохих хувь хэмжээгээр нэмж тогтоож болно.

Бүх шатны Ардын засгийн газрууд нь Төрийн урамшууллыг хандивлагчдаас (collectors) авсан бага болон дунд сургуулийн багш нарын материаллаг тэтгэмжийг сайжруулах, аажмаар тэдний цалинг Төрөөс цалин авч буй багш нарынхтай адил тэнцүү болгох арга хэмжээнүүдийг авна. Тийм учраас бүх шатны орон нутгийн Ардын засгийн газрууд тухайн орон нутгийн нөхцөлд тохирсан арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлнэ.

Харин хувийн хэвшлийн сургууль, байгууллагын багш нарын материаллаг тэтгэмжийг ивээн тэтгэгчид өөрсдөө тогтоож баталгаажуулна.

Багшийн шагнал, урамшуулал

Хуулийн 33-р зүйлд зааснаар боловсрол, сургалтын ажил, хүн сургах, эрдэм шинжилгээний ажил, боловсролын шинэчлэл, сургуулийн хөгжил, нийгмийн үйлчилгээ ба ажил-сурлагын хөтөлбөрүүдэд онцсайн дүн үзүүлсэн багш нарыг харьяа сургууль нь урамшуулан шагнана. Мөн онцгой гавьяа байгуулсан багш нарыг Төрийн Зөвлөл, бүх шатны орон нутгийн Ардын засгийн газар ба тэдгээрийн харьяа албадуудаас шагнаж урамшуулна.

Боловсролын үйл ажиллагаанд онцгой хувь нэмэр оруулсан багш нарт Төрийн холбогдох хууль, журмын дагуу хүндэт дээд цол шагнах зэрэг байдлаар хуульчилжээ.

Багш нарыг шагнаж урамшуулах тухайд хууль ёсоор үүсгэн байгуулагдсан санд мөнгө хандивласан нийгмийн байгууллага ба хувь хүмүүсийг Төрөөс урамшуулан дэмждэг байна.

5. БҮГД НАЙРАМДАХ СОЛОНГОС УЛСЫН ТУРШЛАГА

Бүгд Найрамдах Солонгос Улсад багшийн үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлыг “Боловсролын тухай хууль” (Framework Act on Education), “Боловсролын ажилтны тухай хууль” (Educational Officials Act), Ерөнхийлөгчийн зарлигаар баталсан “Боловсролын ажилтны тухай хуулийг хэрэгжүүлэх журам”, “Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хууль” (The Early Childhood Education Act), “Бага болон дунд боловсролын тухай хууль” (The Elementary and Secondary Education Act), “Дээд боловсролын тухай хууль” (The Higher Education Act) зэрэг хуулиудаар зохицуулдаг байна.⁵

Тус улсад багшийн мэргэжлийг хүндэтгэн үздэг бөгөөд Солонгос залуучуудын эзэмших дуртай мэргэжлүүдийн нэг юм. Энэ нь багшийн цалин харьцангуй өндөр, ажлын байр тогтвортой, ажиллах нөхцөл сайн байдагтай холбоотой. Багшийн мэргэжлийн нэр хүнд өндөр байдаг нь багшийн мэргэжилд тавигдах шаардлага өндөр байдагтай холбоотой. Багшийн мэргэжлээр ажиллах хүсэлтэй хүн бүр багшлах эрхийн үнэмлэхтэй байх ёстой. Багшлах эрхийн үнэмлэхийг багшийн коллеж, коллеж, их сургуульд 4 жил суралцан, аль нэг салбараар мэргэшин, сурган хүмүүжүүлэх онолыг эзэмшин, Бакалаврын зэрэгтэй төгссөн төгсөгчид эзэмших эрхтэй. Үүнээс гадна 9 долоо хоногийн хугацаанд 4 сэдвийн хүрээнд дадлага хийсэн байх шаардлагатай байна. Үүнд:

- Ажиглалтын дадлага
- Оролцооны дадлага
- Багшлах дадлага
- Захиргааны ажлын дадлага зэрэг болно.

Ингэснээр “Багшлах II зэргийн эрх”-тэй болох бөгөөд ажлын шалгаруулалтанд орох эрхтэй болно. Мэргэжлээрээ 3 жил ажиллан 15 кредит цагийн ажлын байран дахь сургалтанд хамрагдсан багш нар “Багшлах I зэргийн эрх”-тэй болдог байна.

Шинээр ажилд орох багш нарт туршилтын хугацаа байхгүй боловч 2 долоо хоногийн хугацаанд ажилд орохын өмнөх дадлага хийдэг бөгөөд ажилд орсны дараа 6 сарын хугацаанд дадлагажуулж авдаг байна. Улсын сургуулийн багш нар ажилд орохын өмнө Нийслэлийн болон орон нутгийн боловсролын газраас зохион байгуулдаг ажилд тэнцэх шалгалт өгдөг байна. Дээрх боловсролын газрууд нь улсын сургуульд шаардлагатай байгаа багш нарыг шалгалтанд авсан оноогоор шалгаруулан ажилд авдаг байна. Харин хувийн сургуулийн хувьд багш нарыг өөрсдийн тогтоосон журмаар ажилд авдаг бөгөөд сүүлийн үед Засгийн газраас тавьж буй шаардлагын дагуу багш нараас шалгалт авч, үүнээсээ шалгаруулан ажилд авдаг журмыг хэрэгжүүлж эхэлж байна.

Багш нар ажилласан жил, ур чадвар, хийсэн судалгаа, шинжилгээний ажлууд, авсан үнэлгээ зэргээс хамааран Дэд эрхлэгч, Хичээлийн эрхлэгч зэрэг албан тушаалд дэвшин ажилладаг. Солонгос улсад багшийн мэргэжлийн нэр хүнд өндөр байдагтай холбоотой энэ нь маш өрсөлдөөнтэй байдаг байна. Багш нар ажиллах хугацаандаа ажлын үр дүнгээсээ хамааран оноо цуглуулдаг бөгөөд хөдөө орон нутагт болон тусгай сургуулиудад багшилсан хугацаандаа нэмэлт оноо авдаг байна.

Багшлах болон манлайлах өндөр ур чадвартай багш нарыг “Ахлах багш”-аар томилох бөгөөд эдгээр багш нар нь өөрийн ажиллаж буй сургууль, дүүргийн хэмжээнд бусад сургуулийн багш нарт өөрийн багшлах аргаас зааж зөвлөх үүрэгтэй. “Ахлах багш”-аар томилогдон ажиллахын тулд багш нар мэргэжлээрээ 10-15 жил ажилласан туршлагатай, “Багшлах I зэргийн эрх”-тэй байх шаардлагатай. Мужийн боловсролын газраас багш нарын

⁵ https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=39748&lang=ENG

дунд 3 үе шаттай шалгаруулалт явуулсны эцэст “Ахлах багш”-ийг томилно. Ахлах багш нарыг сар бүр үндсэн цалин дээр нь 150 ам доллараар нэмж цалинжуулна.

Тодорхой хугацаанд ажилласан бага сургуулийн багшийн жилийн дундаж цалин 52,699 ам доллар байгаа нь 41,701 ам доллар бүхий дундаж цалинтай Эдийн засаг, хөгжлийн хамтын ажиллагааны байгууллагын (ЭЗХХАБ) гишүүн орнуудтай харьцуулахад хамаагүй дээгүүр байна.

БНСУ, АНУ, ЭЗХХАБ-ын гишүүн орнуудын бага сургуулийн багш нарын цалинг нэг хүнд ноогдох ДНБ-д харьцуулсан харьцаа (2015 оны байдлаар)

БНСУ-д багш мэргэжлийн өөрчлөлтийн бодлогыг эргэн харж, нийгмийн янз бүрийн салбарынхны үзэл бодлыг тусгасан “Багш мэргэжлийг хөгжүүлэх олон талт төлөвлөгөө”-г боловсруулжээ. Уг төлөвлөгөөнд нэгдүгээрт, багшийг хөгжүүлэх нийгмийн уур амьсгал бүрдүүлэх, хоёрдугаарт, багшид хандах хандлага болон тэдний ажлын нөхцөл байдлыг дээшлүүлэх, гуравдугаарт, багшийн статусыг мэргэжилтэн болгож бэхжүүлэх үүднээс мэргэжлийн нэр хүндийг дээшлүүлэх зорилтуудыг дэвшүүлсэн байна. БНСУ-ын Засгийн газраас багш нарыг мэргэжлээр нь хөгжүүлэх хөтөлбөрүүдийг боловсруулж хэрэгжүүлдэг. Үүнд мэргэшлийн сургалт, ажлын байран дахь сургалт, тусгай сургалт (мэдээллийг тоон хэлбэрт оруулах, сургалтын хөтөлбөр боловсруулах) зэрэг орно. Ажлын байран дээрх сургалт нь доод тал нь 180 цаг буюу 30 хоног үргэлжлэх бөгөөд багшийн үйл ажиллагааг 100 оноогоор үнэлж, сургалтаа амжилттай дуусгасан багшид үнэмлэх олгоно. Энэ нь цаашлаад багш нарын албан тушаал ахих, цалин нэмэх зэрэгт нөлөө үзүүлнэ.⁶

Боловсролын тухай хууль

15 дугаар зүйл (Багш нарын байгууллага)

1. Сургуулийн багш нар хамтран боловсролыг дэмжих, соёлыг түгээх талаар хүчин чармайлт гарган ажиллах хэрэгтэй. Багш нар нь Засгийн газар болон орон нутгийн засаг захиргааны харьяа багш нарын эдийн засаг, нийгмийн байдлыг сайжруулах зорилго бүхий “Багш нарын байгууллага”-ыг байгуулан ажиллуулж болно.

⁶ <http://ncee.org/what-we-do/center-on-international-education-benchmarking/top-performing-countries/south-korea-overview/south-korea-teacher-and-principal-quality/>
<http://timssandpirls.bc.edu/timss2015/encyclopedia/countries/korea/teachers-teacher-education-and-professional-development/>

Боловсролын ажилтны тухай хууль

13 дугаар зүйл (Тушаал дэвшүүлэх)

Боловсролын ажилтныг дэвшүүлэн ажиллуулахад дараах зүйлсийг анхаарна. Тухайн ажилтныг ижил үүрэг хариуцлага хүлээсэн ажилтнуудын дотроос сургалтын үр дүн, гүйцэтгэлийн үнэлгээ, ур чадвар зэргээр нь сонгон шалгаруулна.

Үүнийг Ерөнхийлөгчийн зарлигаар нарийвчлан тодорхойлсон.

29-4 дүгээр зүйл (Ахлах багшийг томилон ажиллуулах)

1. Боловсролын сайдын шийдвэрээр ахлах багш нарыг томилно.
2. Ахлах багш нар томилогдсоноосоо хойш 4 жил тутам өөрийн ажлын амжилт, хүрсэн үр дүн, сургалтын үр дүн зэргээр дахин үнэлгээнд хамрагдана. Хэрэв үнэлгээний шалгуурыг хангаж чадахгүй тохиолдолд хүлээсэн үүрэг, сар бүрийн цалингийн нэмэгдэл зэргийг хязгаарлана. Үүнийг Ерөнхийлөгчийн зарлигаар нарийвчлан тодорхойлсон.
3. Ахлах багш нь ажиллах хугацаандаа хичээлийн эрхлэгч, дэд эрхлэгч, цэцэрлэгийн эрхлэгч зэрэг албыг давхар хашихыг хориглоно.

34 дүгээр зүйл (Цалин хөлс)

1. Боловсролын төрийн албан хаагчид тохиромжтой цалин хөлс авах ёстой.
2. Боловсролын төрийн албан хаагчийн цалин, урамшууллыг Ерөнхийлөгчийн зарлигаар тогтооно. Цалин урамшууллыг ажилтны ур чадвар, туршлага, үүрэг хариуцлагын хэм хэмжээнээс хамаарч тогтооно.

36 дугаар зүйл (Өөрийн хүсэлтээр тэтгэвэрт гарах)

1. Боловсролын төрийн албан хаагч доод тал нь 20 жил ажилласны дараа тэтгэвэрт гарах наснаас өмнө өөрийн хүсэлтээр тэтгэвэрт гарах боломжтой. Энэ тохиолдолд төсөвт багтаан тэтгэврийн тэтгэмж олгоно.

37 дугаар зүйл (Сургалтад хамрагдах боломж)

Боловсролын төрийн албан хаагч нь сургалтын төвүүдээс зохион байгуулж байгаа сургалтанд тэгш эрхтэй оролцоно.

38 дугаар зүйл (Сургалтын зардал)

1. Боловсролын төрийн албан хаагч нь ажил үүргээ гүйцэтгэхдээ өөрийгөө зогсолтгүй хөгжүүлэхэд анхаарах хэрэгтэй.
2. Засгийн газар болон орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагаас боловсролын төрийн албан хаагчдыг хөгжүүлэхэд анхаарч төлөвлөгөө боловсруулах шаардлагатай. Энэ төлөвлөгөөнд сургалт зохион байгуулахыг дэмжих, зардлыг төлөх зэрэг багтана.

39 дүгээр зүйл (Сургалтын төвүүдийг үүсгэн байгуулах)

1. Боловсролын төрийн албан хаагчдыг дахин сургах сургалтын төвүүд байгуулах нь зүйтэй.

6. БҮГД НАЙРАМДАХ ЧЕХ УЛСЫН ТУРШЛАГА

Чех улсад багшийн хөгжлийн асуудлыг “Сурган хүмүүжүүлэх ажилтны тухай” (Pedagogical Staff and on the Amendment to Some Other Acts⁷) хуулиар зохицуулж байна. Тус хууль нь 2004 оны 9 дүгээр сарын 24-нд батлагдсан бөгөөд 5 бүлэг, 41 зүйлтэй. Энэхүү хуулиар багшийн мэргэжлийн тавигдах шаардлага, багшийн хөгжлийн шалгуур зэргийг зохицуулсан байдаг.

Хуульд зааснаар ерөнхий боловсролын сургуулийн багш нарын мэргэшлийн тавигдах шаардлага нь анги бүрээс хамаарч өөр байна. Тухайлбал,

Бага сургуулийн багш нар (1-5 анги):

- багшийн мэргэжлийн их, дээд сургууль төгссөн;
- магистрын зэрэг эзэмшсэн байх;
- нийт 5 жилийн хугацаатай (бакалаврын зэрэг 2 жил, магистрийн зэрэг 2 жил багтаасан) хөтөлбөрт хамрагдсан байна;
- анхан шатны түвшинд бүх хичээлийг заах чадвартай байхаас гадна сонгосон сэдвээр мэргэшсэн байна.

Дунд (6-9 анги) болон ахлах анги (10-13 анги)-ийн багш нар

- заавал магистрын зэрэгтэй байх шаардлагатай ба хоёр хичээл заах чадвартай байх;
- Багш нарыг бэлтгэх ISCED (Боловсролын Олон Улсын Стандарт Ангилал) -ын 7-р түвшний сургалтанд хамрагдаж, улсын шалгалтанд тэнцэж, диплом хамгаалах ба нэмэгдэл, зэрэг авсан байна.

Мэргэшсэн багш нарт зориулсан албан ёсны зааварчилгааг зарим сургуулиуд индукцын хөтөлбөрөөр хангадаг.

2004 оны 563 дугаартай “Сурган хүмүүжүүлэх ажилтны тухай” хуульд зааснаар багшлах эрх бүхий ажилтнууд нь хичээлийн жилд 12 хүртэлх өдрийг мэргэжлийн хөгжилд ашиглах боломжтой байдаг. Мэргэжлийн хөгжлийг олон тооны байгууллага санал болгодог ба Боловсрол, залуучууд, спортын яам мэргэжлийн хөгжилд зориулагдсан боловсролын институт, хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлдэг байна.

Боловсролын сургуулийн захирал нь холбогдох үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагатай хамтран төлөвлөгөө боловсруулан түүний дагуу боловсролын ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх боломжийг олгодог.

2013-2014 онд Чехийн Боловсролын хяналтын байгууллагын шалгалтын дүнгээр; үндсэн багш нарын 74 хувь нь төрөл бүрийн сургалт, семинарт оролцсон бол үлдсэн 20 хувь нь ямар нэгэн мэргэжлийн сургалтад оролцоогүй байна гэж дүгнэгджээ.⁸

Хуулийн 2-р зүйлд “Сурган хүмүүжүүлэх ажилтан гэдэг нь хичээл заах чиг үүрэгтэй, тусгай боловсролын хэрэгцээ шаардлагыг хангах үйл ажиллагаа буюу сурган хүмүүжүүлэх тусгайлсан эрх зүйн зохицуулалтын дагуу боловсрол, сургалтын ажлыг хэрэгжүүлэхэд шууд нөлөөлдөг сурган хүмүүжүүлэх чиглэлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг хүн (цаашид "чиг үүргийг хэрэгжүүлэгч")-ийг хуулийн этгээд, төрийн албан хаагч бус эсвэл багшийн ажил эрхэлдэг ажилтан юм. Сурган хүмүүжүүлэх ажилтан нь нийгмийн халамжийн үйлчилгээг хангаж буй боловсролын чиг үүргийг гүйцэтгэнэ” гэж заажээ.

Энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасны дагуу сурган хүмүүжүүлэх ажилтан нь дараах шаардлагыг хангасан байна. Үүнд:

⁷ БНЧУ-ын Боловсрол, Залуучууд, Спортын тамирын яамны вэб сайт

<http://www.msmt.cz/dokumenty-3/act-no-563-2004-collection-of-law-on-pedagogical-staff-and>

⁸TIMSS&PIRLS <http://timssandpirls.bc.edu/timss2015/encyclopedia/countries/czech-republic/use-and-impact-of-timss/>

- а / багшийн ажил, боловсролын үүргийг гүйцэтгэх бүрэн чадвартай байх;
- б) эрүүгийн гэмт хэрэгт холбогдоогүй байх;
- в) эрүүл мэндийн шаардлагад нийцсэн байх;
- г) чех хэлтэй байх гэсэн шалгууруудыг хангасан байна.

Энэ хуулийн 6-р зүйлд: сургуулийн өмнөх боловсролын цэцэрлэгийн багш нарын эзэмшсэн ур чадваруудын шалгуур үзүүлэлтэд дараах хөтөлбөрүүдийг эзэмшсэн байхыг шаарддаг. Үүнд:

- мэдлэг боловсрол дээшлүүлэхэд чиглэсэн шинжлэх ухааны чиглэлээр магадлан итгэмжлэгдсэн сургалтын хөтөлбөр;
- дээд боловсролын мэргэжлийн багш нарын хөтөлбөр;
- мэргэжлийн багш бэлтгэх замаар гуравдагч боловсрол, сургуулийн өмнөх боловсрол эзэмшүүлэх багш нарыг бэлтгэх сургуулийн суурь хөтөлбөр.

Боловсролын тусгай сургууль, цэцэрлэгийн багш нар мэргэжлийн тусгай ур чадварыг эзэмшсэн байх ёстой.

Чех Улсын багш нарын үндсэн болон нэмэлт цалин хөлс олгох зохицуулалт

Төрийн өмчийн сургуулиудын сургуулийн өмнөх, бага боловсрол, ерөнхий боловсролын дунд болон ахлах боловсролын багш нарын үндсэн цалингийн суурь хэмжээг багш нарын цалин хөлсний сүлжээний дундаж түвшингээс багагүй байхаар тогтооно.

Хувийн өмчийн сургуулиудын багш нарын үндсэн цалингийн хэмжээг Хөдөлмөрийн гэрээгээр тогтоох боловч Засгийн газраас тогтоосон цалин хөлсний доод хэмжээний түвшингээс бууруулахгүй байх баталгаагаар хангана.

Төрийн өмчийн сургуулиудад бүтэн цагаар ажилладаг мэргэшсэн багш нарын цалингийн сүлжээ

Нэрс	Үндсэн цалин				Дундаж цалин	
	Доод хэмжээ		Дээд хэмжээ		CZK	EUR
	CZK	EUR	CZK	EUR		
Сургуулийн өмнөх анги	196500	7203	300700	11023	275292	10092
Бага анги	252000	9238	332100	12174	324853	11909
Дунд анги	252000	9238	332100	12174	324440	11893
Ахлах анги	252000	9238	332100	12174	339726	12454

Жич: Багшийн мэргэжлээр 32 жил ажилласан багш цалингийн сүлжээний хамгийн өндөр түвшин (maximum)-д цалин хөлс авах боломжтой. Өмнө нь 27 жилээс дээш ажилласан багш цалингийн сүлжээний хамгийн өндөр зэрэглэлийн цалин авч байсан бол 2017 оноос эхлэн 32 жилээс дээш хугацаанд ажилласан багш нарт зориулан цалингийн сүлжээнд нэмэлт түвшинг тусгаж өгсөн байна.

Багш нарт цалингийн нэмэгдэл олгох зохицуулалт

2015/2016 оноос эхлэн төрийн байгууллагад ажиллагсад болон багш нарын цалин хөлсний шинэчлэл хийх хүрээнд цалингийн сүлжээнд өөрчлөлт оруулсан. Энэхүү

шинэчлэлийн хүрээнд сургуулийн удирдах албан тушаалтан, боловсролын байгууллагын үндсэн болон туслах ажилтнуудын цалинг 3%-иар нэмэгдүүлсэн. Ингэхдээ боловсролын салбарт удаан жил ажилласан багш нарын цалин хөлсний шатлалыг нэмэгдүүлэх бодлого баримталсан.

Суралцагчдын сурлагын амжилтад үндэслэн багш нарт дараах нэмэгдлийг олгоно.
Үүнд:

- Багшийн хувийн амжилтыг харгалзан цалингийн шатлал дотроо цалингийн сүлжээний дээд хэмжээнд хүртэл (50-100%) нэмэгдэл олгох ба ингэхдээ багш нарын цалингийн хувийн амжилтын урамшуулал жилийн цалингийн нийт хэмжээний 2,8%-иас хэтэрдэггүй байна.

Нэмэлт ажил үүрэг гүйцэтгэсэн тохиолдолд дараах нэмэгдлийг олгоно. Үүнд:

- Манлайлах ур чадвартай, бусдыгаа хошуучлан ажилласан багш нарт тухайн цалингийн сүлжээний ангилал дотроо 5-40%-ийн нэмэгдэл;
- Машин, тоног төхөөрөмж, сургалтын хэрэгсэлтэй ажиллаж буй сурагчдын аюулгүй байдал, эрсдэлд хийсэн шалгалтын дүнгээр сар тутам CZK 400-1 000 крон;
- Анги удирдсаны нэмэгдэл сар бүр 400-1000 крон;
- Тусгай ур чадвар шаардсан ажил, үйлчилгээ гүйцэтгэсэн, сургуулийн үндсэн хөтөлбөрөөс гадна хамтарч ажиллах бусад хөтөлбөр, арга хэмжээнд оролцсон, бүтэн болон хагас өнчин, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдтэй тусгайлан ажилласан бол сар бүр CZK 1 000-2 000 крон тус тус олгодог.

Тусгай хэрэгцээт боловсролын салбарт болон тусгай хэрэгцээт сурагчидтай ажилладаг багш нарт дараах нэмэгдлийг олгоно. Үүнд:

- Тусгай хэрэгцээт боловсролын сургууль, анги, бүлгийн оюутан, сурагчидтай ажилладаг багш нарт сар бүр 600-2000 крон;
- Харилцан адилгүй насны сурагчидтай ажилладаг бол сар тутам CZK 600-2000 крон тус тус олгоно.

Мөн хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаанд оролцсон багш нарт тухайлсан нэмэгдэл олгоно.

Илүү цагийн хөлсийг дараах зарчмаар олгоно. Үүнд:

Багш нарын 7 хоногт ажиллах цагийн хэмжээг хууль болон Засгийн газрын журмаар тогтооно. (ЗГ-ын 75/2005 журам) Тогтоосон хэмжээнээс илүү цагаар ажилласан цагийг бүртгэж, багш тус бүрээр илүү цагийн тооцоог гаргах ба илүү цагийн хөлсийг тооцохдоо цагийн ажлын хөлсийг 2 дахин нэмэгдүүлж тооцно.

Бусад нэмэгдэл

Ажил олгогчоос багшийн жилийн ажлын үр дүнг харгалзан үндсэн цалингаас гадна үр дүнгийн урамшуулал олгож болно. Нэмэлт цалин олгох системийг Засгийн газар хариуцан тодорхойлох бөгөөд сургуулийн удирдлагын зүгээс багш нарын ажлын үр дүн, амжилтыг үнэлж нэмэлт цалин, бонус олгох эсэх асуудлыг шийдвэрлэнэ. Ердийн сургуулийн тусгай хэрэгцээт боловсрол, сургалтын арга барил шаарддаг хүүхдүүдтэй ажилладаг багш нар хуулиар тусгайлсан нэмэгдэл авах эрх зүйн зохицуулалт байхгүй тул сургуулийн захиргааны зүгээс тэдгээр багш нарт тусгайлсан нэмэгдэл олгох баталгаа гаргаж өгөх ёстой.

МОДЕЛЬ НОВОЙ СИСТЕМЫ ОПЛАТЫ ТРУДА УЧИТЕЛЕЙ

1

«БАЗОВЫЙ ОКЛАД+»

УСТАНОВЛИВАЕТСЯ МИНИМАЛЬНЫЙ «БАЗОВЫЙ ОКЛАД» ЗА 18 УРОКОВ
В НЕДЕЛЮ, А ВСЕ ОСОБЕННОСТИ ТРУДА КОНКРЕТНОГО УЧИТЕЛЯ
УЧИТЫВАЮТСЯ С ПОМОЩЬЮ ПОВЫШАЮЩИХ КОЭФФИЦИЕНТОВ

ФОРМИРОВАНИЕ ОКЛАДА УЧИТЕЛЯ

$$\text{ОКЛАД УЧИТЕЛЯ} = O_B * (1 + K_1 + K_2 + K_3 + K_4 + K_5)$$

O_B БАЗОВЫЙ ОКЛАД

K_{1-5} КОЭФФИЦИЕНТЫ

КОЭФФИЦИЕНТЫ

КЛАССНОЕ РУКОВОДСТВО
ЗАВЕДОВАНИЕ КАБИНЕТОМ
ПРОВЕРКА ТЕТРАДЕЙ
ВНЕУРОЧНАЯ РАБОТА

КАТЕГОРИЯ
КОЛИЧЕСТВО УЧЕНИКОВ
БОЛЬШАЯ НАГРУЗКА

ПРИМЕР ФОРМИРОВАНИЯ ЗАРПЛАТЫ УЧИТЕЛЯ

УЧИТЕЛЬ ФИЗИКИ, ВЫСШАЯ КАТЕГОРИЯ,
НАГРУЗКА 18 ЧАСОВ В НЕДЕЛЮ

СТИМУЛИРУЮЩИЕ ВЫПЛАТЫ	1 УЧЕНИК-ПОБЕДИТЕЛЬ ГОРОДСКОЙ ОЛИМПИАДЫ 10 БАЛЛОВ 1 УЧЕНИК-ПРИЗЕР ОБЛАСТНОЙ ОЛИМПИАДЫ 30 БАЛЛОВ ОТСУТСТВИЕ ЖАЛОБ РОДИТЕЛЕЙ, ОТСУТСТВИЕ ДЕТСКИХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ 50 БАЛЛОВ ВЫСОКИЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ЕГЭ 90 БАЛЛОВ	180 БАЛЛОВ 1 БАЛЛ = 30 РУБ. 5400 РУБ.
	УСЛОВИЯ ТРУДА, ОТКЛОНЯЮЩИЕСЯ ОТ НОРМЫ 13% КАТЕГОРИЯ 75% КЛАССНОЕ РУКОВОДСТВО 20% ПРОВЕРКА ТЕТРАДЕЙ 10% ЗАВЕДОВАНИЕ КАБИНЕТОМ 15% РАБОТА С РОДИТЕЛЯМИ 10% РАЗРАБОТКА ДИДАКТИЧЕСКИХ МАТЕРИАЛОВ 15%	580 РУБ. 3370 РУБ. 900 РУБ. 450 РУБ. 675 РУБ. 450 РУБ. 675 РУБ.
ОКЛАД	18 ЧАСОВ	4500 РУБ.
ИТОГО:		17000 РУБ.

РЕГИОНЫ С МОДЕЛЬЮ «БАЗОВЫЙ ОКЛАД+»

47 РЕГИОНОВ

*СРЕДНЕМЕСЯЧНАЯ ЗАРПЛАТА УЧИТЕЛЕЙ,
ТЫС.РУБ. (СЕНТЯБРЬ-НОВЯБРЬ 2011 Г.)

КАМЧАТСКИЙ КРАЙ (37,8)*
МАГАДАНСКАЯ ОБЛАСТЬ (29,7)
ПРИМОРСКИЙ КРАЙ (19,0)
САХАЛИНСКАЯ ОБЛАСТЬ (30,6)
ХАБАРОВСКИЙ КРАЙ (25,5)
КИРОВСКАЯ ОБЛАСТЬ (13,4)
ОРЕНБУРГСКАЯ ОБЛАСТЬ (14,0)
ПЕНЗЕНСКАЯ ОБЛАСТЬ (16,7)
РЕСПУБЛИКА МАРИЙ ЭЛ (12,9)
УЛЬЯНОВСКАЯ ОБЛАСТЬ (13,4)
АРХАНГЕЛЬСКАЯ ОБЛАСТЬ (21,6)
ЛЕНИНГРАДСКАЯ ОБЛАСТЬ (23,2)
МУРМАНСКАЯ ОБЛАСТЬ (32,2)

НЕНЕЦКИЙ АВТОНОМНЫЙ
ОКРУГ (49,6)
НОВГОРОДСКАЯ ОБЛАСТЬ (20,0)
ПСКОВСКАЯ ОБЛАСТЬ (14,7)
РЕСПУБЛИКА КОМИ (24,8)
САНКТ-ПЕТЕРБУРГ (27,6)
КАРАЧАЕВО-ЧЕРКЕССКАЯ
РЕСПУБЛИКА (10,4)
РЕСПУБЛИКА ДАГЕСТАН (10,6)
РЕСПУБЛИКА ИНГУШЕТИЯ (12,8)
СТАВРОПОЛЬСКИЙ КРАЙ (14,3)
ЧЕЧЕНСКАЯ РЕСПУБЛИКА (11,1)
ЗАБАЙКАЛЬСКИЙ КРАЙ (18,7)

ИРКУТСКАЯ ОБЛАСТЬ (19,0)
КРАСНОЯРСКИЙ КРАЙ (22,8)
ОМСКАЯ ОБЛАСТЬ (17,4)
РЕСПУБЛИКА ТЫВА (20,0)
РЕСПУБЛИКА ХАКАСИЯ (19,3)
ТОМСКАЯ ОБЛАСТЬ (21,5)
КУРГАНСКАЯ ОБЛАСТЬ (12,4)
ХАНТЫ-МАНСКИЙ АВТОНОМНЫЙ
ОКРУГ - ЮГРА (43,1)
ЯМАЛО-НЕНЕЦКИЙ АВТОНОМНЫЙ
ОКРУГ (49,6)
ВЛАДИМИРСКАЯ ОБЛАСТЬ (15,5)
КОСТРОМСКАЯ ОБЛАСТЬ (13,8)

КУРСКАЯ ОБЛАСТЬ (14,5)
ЛИПЕЦКАЯ ОБЛАСТЬ (16,7)
МОСКОВСКАЯ ОБЛАСТЬ (27,3)
ОРЛОВСКАЯ ОБЛАСТЬ (13,7)
РЯЗАНСКАЯ ОБЛАСТЬ (15,1)
СМОЛЕНСКАЯ ОБЛАСТЬ (13,1)
ТВЕРСКАЯ ОБЛАСТЬ (14,0)
ТУЛЬСКАЯ ОБЛАСТЬ (16,7)
ЯРОСЛАВСКАЯ ОБЛАСТЬ (15,2)
АСТРАХАНСКАЯ ОБЛАСТЬ (14,4)
ВОЛОГОДСКАЯ ОБЛАСТЬ (16,2)
РОСТОВСКАЯ ОБЛАСТЬ (16,2)

МОДЕЛЬ НОВОЙ СИСТЕМЫ ОПЛАТЫ ТРУДА УЧИТЕЛЕЙ

2

«ВСЁ ВКЛЮЧЕНО»

КАЖДОМУ УЧИТЕЛЮ УСТАНОВЛИВАЕТСЯ СВОЙ ДОЛЖНОСТНОЙ ОКЛАД,
ВКЛЮЧАЮЩИЙ ОПЛАТУ ЗА ВСЕ ВИДЫ УЧЕБНОЙ И ВНЕУЧЕБНОЙ РАБОТЫ
С УЧЕТОМ ОСОБЕННОСТЕЙ ЕГО ТРУДА

ФОРМИРОВАНИЕ ОКЛАДА УЧИТЕЛЯ

$$\text{ОКЛАД УЧИТЕЛЯ} = Ч_1 + Ч_2 + Ч_3$$

$Ч_{1-3}$ ЧАСЫ ЗАНЯТОСТИ

ВИДЫ ЗАНЯТОСТИ

КЛАССНОЕ РУКОВОДСТВО
ЗАВЕДОВАНИЕ КАБИНЕТОМ
ПРОВЕРКА ТЕТРАДЕЙ
ВНЕУРОЧНАЯ РАБОТА

КАТЕГОРИЯ
КОЛИЧЕСТВО УЧЕНИКОВ
УСЛОВИЯ ТРУДА,
ОТКЛОНЯЮЩИЕСЯ ОТ НОРМЫ

ПРИМЕР ФОРМИРОВАНИЯ ЗАРПЛАТЫ УЧИТЕЛЯ

УЧИТЕЛЬ ФИЗИКИ, ВЫСШАЯ КАТЕГОРИЯ,
НАГРУЗКА 18 ЧАСОВ В НЕДЕЛЮ

СТИМУЛИРУЮЩИЕ
ВЫПЛАТЫ

1 УЧЕНИК-ПОБЕДИТЕЛЬ ГОРОДСКОЙ ОЛИМПИАДЫ 10 БАЛЛОВ
1 УЧЕНИК-ПРИЗЕР ОБЛАСТНОЙ ОЛИМПИАДЫ 30 БАЛЛОВ
ОТСУТСТВИЕ ЖАЛОБ РОДИТЕЛЕЙ, ОТСУТСТВИЕ ДЕТСКИХ
ПРАВОНАРУШЕНИЙ 50 БАЛЛОВ
ВЫСОКИЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ЕГЭ 90 БАЛЛОВ

180 БАЛЛОВ
1 БАЛЛ = 30 РУБ.
5400
РУБ.

ОКЛАД

КЛАССНОЕ РУКОВОДСТВО 8 ЧАСОВ
ПРОВЕРКА ТЕТРАДЕЙ 3 ЧАСА
ЗАВЕДОВАНИЕ КАБИНЕТОМ 1 ЧАС
РАБОТА С РОДИТЕЛЯМИ 2 ЧАСА
РАЗРАБОТКА МАТЕРИАЛОВ И ВНЕУРОЧНАЯ РАБОТА 4 ЧАСА
КАТЕГОРИЯ
УСЛОВИЯ ТРУДА, ОТКЛОНЯЮЩИЕСЯ ОТ НОРМЫ
18 УЧЕБНЫХ ЧАСОВ

1500 РУБ.
500 РУБ.
750 РУБ.
1500 РУБ.
750 РУБ.
1650 РУБ.
450 РУБ.
4500 РУБ.

ИТОГО:

17000
РУБ.

РЕГИОНЫ С МОДЕЛЮ «ВСЁ ВКЛЮЧЕНО»

11 РЕГИОНОВ

*СРЕДНЕМЕСЯЧНАЯ ЗАРПЛАТА УЧИТЕЛЕЙ,
ТЫС.РУБ. (СЕНТЯБРЬ-НОЯБРЬ 2011 Г.)

ЧУКОТСКИЙ АВТОНОМНЫЙ ОКРУГ (51,6)*
НИЖЕГОРОДСКАЯ ОБЛАСТЬ (17,0)
РЕСПУБЛИКА БАШКОРТОСТАН (16,5)
РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН (17,3)
УДМУРТСКАЯ РЕСПУБЛИКА (13,4)
ВОЛОГДСКАЯ ОБЛАСТЬ (16,2)

КЕМЕРОВСКАЯ ОБЛАСТЬ (19,7)
ЧЕЛЯБИНСКАЯ ОБЛАСТЬ (15,9)
ТАМБОВСКАЯ ОБЛАСТЬ (13,3)
РЕСПУБЛИКА КАЛМЫКИЯ (12,8)
ЧУВАШСКАЯ РЕСПУБЛИКА (16,7)

МОДЕЛЬ НОВОЙ СИСТЕМЫ ОПЛАТЫ ТРУДА УЧИТЕЛЕЙ

3

«УЧЕНИКО-ЧАС»

ЗАРПЛАТА РАССЧИТЫВАЕТСЯ В ШКОЛЕ, ИСХОДЯ ИЗ ОБЪЕМА ПОСТУПИВШИХ ПО НОРМАТИВУ СРЕДСТВ, И ПОЗВОЛЯЕТ НАИБОЛЕЕ ПРОЗРАЧНО И СПРАВЕДЛИВО РАСПРЕДЕЛИТЬ ФОНД ОПЛАТЫ ТРУДА МЕЖДУ УЧИТЕЛЯМИ

ФОРМИРОВАНИЕ ОКЛАДА УЧИТЕЛЯ

$$\text{ОКЛАД УЧИТЕЛЯ} = \text{Р} * \text{Ч} * \text{К} * \text{А} + \text{Д}$$

Р СТОИМОСТЬ УЧЕНИКО-ЧАСА	Ч КОЛИЧЕСТВО УЧАЩИХСЯ
Ч ЧАСЫ ЗАНЯТОСТИ ПО ПРЕДМЕТУ	А КОЭФФИЦИЕНТ ЗА КАТЕГОРИЮ
К КОЭФФИЦИЕНТ ЗА СЛОЖНОСТЬ ПРЕДМЕТА	Д НЕАУДИТОРНАЯ ЗАНЯТОСТЬ

ПРИМЕР ФОРМИРОВАНИЯ ЗАРПЛАТЫ УЧИТЕЛЯ

УЧИТЕЛЬ ФИЗИКИ, ВЫСШАЯ КАТЕГОРИЯ,
НАГРУЗКА 18 ЧАСОВ В НЕДЕЛЮ

КОМПЕНСАЦИОННЫЕ ВЫПЛАТЫ	1 УЧЕНИК-ПОБЕДИТЕЛЬ ГОРОДСКОЙ ОЛИМПИАДЫ 10 БАЛЛОВ 1 УЧЕНИК-ПРИЗЕР ОБЛАСТНОЙ ОЛИМПИАДЫ 30 БАЛЛОВ ОТСУТСТВИЕ ЖАЛОБ РОДИТЕЛЕЙ, ОТСУТСТВИЕ ДЕТСКИХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ 50 БАЛЛОВ ВЫСОКИЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ЕГЭ 90 БАЛЛОВ	180 БАЛЛОВ 1 БАЛЛ = 30 РУБ. 5400 РУБ.
	УСЛОВИЯ ТРУДА, ОТКЛОНЯЮЩИЕСЯ ОТ НОРМЫ 13%	702 РУБ.
ОКЛАД	НЕАУДИТОРНАЯ ЗАНЯТОСТЬ (К=1,36) КАТЕГОРИЯ (К=1,25) ПРИОРИТЕТНОСТЬ ПРЕДМЕТА (К=1,4) КОЛИЧЕСТВО ЧАСОВ ПО ПРЕДМЕТУ 18 75 УЧЕНИКОВ УЧЕНИКО-ЧАС 3 РУБ. 1800 УЧЕНИКО-ЧАСОВ	1988 РУБ. 1350 РУБ. 2160 РУБ. 5400 РУБ.
	ИТОГО:	17000 РУБ.

РЕГИОНЫ С МОДЕЛЬЮ «УЧЕНИКО-ЧАС»

25 РЕГИОНОВ

*СРЕДНЕМЕСЯЧНАЯ ЗАРПЛАТА УЧИТЕЛЕЙ,
ТЫС.РУБ. (СЕНТЯБРЬ-НОЯБРЬ 2011 Г.)

АМУРСКАЯ ОБЛАСТЬ (20,7)*
ЕВРЕЙСКАЯ АВТОНОМНАЯ
ОБЛАСТЬ (20,8)
РЕСПУБЛИКА САХА (ЯКУТИЯ) (30,1)
ПЕРМСКИЙ КРАЙ (17,5)
САМАРСКАЯ ОБЛАСТЬ (17,6)
САРАТОВСКАЯ ОБЛАСТЬ (16,6)

КАЛИНИНГРАДСКАЯ
ОБЛАСТЬ (19,0)
РЕСПУБЛИКА КАРЕЛИЯ (19,2)
НАБАРДИНО-БАЛКАРСКАЯ
РЕСПУБЛИКА (13,5)
РЕСПУБЛИКА СЕВЕРНАЯ
ОСЕТИЯ-АЛАНИЯ (12,8)

АЛТАЙСКИЙ КРАЙ (14,5)
РЕСПУБЛИКА АЛТАЙ (14,6)
РЕСПУБЛИКА БУРЯТИЯ (18,4)
СВЕРДЛОВСКАЯ ОБЛАСТЬ (24,0)
ТЮМЕНСКАЯ ОБЛАСТЬ (19,9)
БЕЛГОРОДСКАЯ ОБЛАСТЬ (18,1)
БРЯНСКАЯ ОБЛАСТЬ (11,5)

ВОРОНЕЖСКАЯ ОБЛАСТЬ (14,9)
ИВАНОВСКАЯ ОБЛАСТЬ (15,1)
КАЛУЖСКАЯ ОБЛАСТЬ (22,4)
МОСКВА (45,9)
НОВОСИБИРСКАЯ ОБЛАСТЬ (19,1)
КРАСНОДАРСКИЙ КРАЙ (18,1)
РЕСПУБЛИКА АДЫГЕЯ (12,9)
РЕСПУБЛИКА МОРДОВИЯ (12,0)

АШИГЛАСАН ЭХ СУРВАЛЖ

1. <http://www.openclass.ru/node/270034>
2. <http://www.kpmo.ru/kpmo/info/nsotnormbaza.html>
3. www.parliament.am
4. TIMSS&PIRLS <http://timssandpirls.bc.edu/timss2015/encyclopedia/countries/czech-republic/use-and-impact-of-timss/>
5. Teachers Law of the People's Republic of China
<https://www.chinaeducenter.com/en/cedu/tlc.php>
6. <http://ncee.org/what-we-do/center-on-international-education-benchmarking/top-performing-countries/south-korea-overview/south-korea-teacher-and-principal-quality/>
7. БНЧУ-ын Боловсрол, Залуучууд, Спортын тамирын яамны вэб сайт
<http://www.msmt.cz/dokumenty-3/act-no-563-2004-collection-of-law-on-pedagogical-staff-and>
8. https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=39748&lang=ENG
9. Philippine Teachers Professionalization Act of 1994
http://pcw.gov.ph/sites/default/files/documents/laws/republic_act_7836.pdf
10. Act of 26 January 1982, Teacher's charter <https://www.global-regulation.com/translation/poland/2986066/act-of-26-january-1982%252c-teachers-card.html>